

BULLETIN

třetí číslo/2009

klubu
Hanoi

Vietnamské roky
2007-2008

Rozhovor s učitelem
Chan Ngoc Chauem

Potůčky
- obec, jež vyšla
Vietnamcům vstříc

Alexandre de Rhodes
- zápisky
z misijních cest

Buddhistický
svátek Vesak

Obsah čísla

Pár odstavců na úvod	4
Vietnamské roky 2007 a 2008	9
<i>Rozhovor:</i>	
Rozhovor s profesorem Trần Ngọc Châuem.....	12
<i>Téma:</i>	
Krušnohorský drak aneb Vietnamci v Potůčkách	24
<i>Z literatury:</i>	
Alexandre de Rhodes: Rozličné cesty do království Annanského.....	38
<i>Tradiční vietnamské svátky</i>	
Vesak – svátek narození Buddhy Šákjamuniho	44

Bulletin Klubu Hanoi, třetí číslo/2009
 Uzávěrka: 23. 1. 2009. Rediguje: Petr Komers
 Grafická úprava: Mirek Pech (návrh: Lucie a Michal Laštovičkovi)
 Ilustrace na obálce a v záhlaví stran: Jan Břejcha
 Tisk: Art D, Grafický atelier Černý
 Vydává: Klub Hanoi
 Kontakt: Klub Hanoi, Černého 426, 182 00 Praha 8
 Internetové stránky: www.klubhanoi.cz

Pár odstavců na úvod

Vydávání našeho Bulletinu je – vzhledem k tomu, že jde o dobrovolnou a nevydělečnou činnost – spíše sváteční záležitostí. Jelikož předchozí číslo vyšlo až v druhé polovině roku 2007, rozhodli jsme se posunout vydání tohoto, nového čísla až na začátek roku 2009, aby nevycházelo s datem, které bude hned po vydání pasé. Po pravdě řečeno, náš Bulletin nemá – ani při své řídké periodicitě nemůže – být tiskovinou zasvěcenou žhavým aktualitám, jde o občasník s nadčasovým, převážně kulturně-společenským obsahem.

Protože na tomto místě jsme posledně shrnovali činnost Klubu Hanoi za rok 2006, měli bychom se tentokrát zmínit o našich aktivitách za celé dva následující – teď již uplynulé – roky, 2007 a 2008.

Z hlediska vietnamsko-českých vztahů a existence vietnamské komunity v České republice to byly roky velmi pohnuté. To platí zejména o roce 2008. Bohužel, nezdá se, že by se v našich vzájemných vztazích vše vyvíjelo k lepšímu. Mnohé neřešené věci se dále neřeší, a pokud, tak spíše nešťastně, hlavně z české strany. Problémy s vízy do ČR pro Vietnamce byly vyřešeny tím, že bylo jejich vydávání na čas pozastaveno, a nyní, kdy píšeme tyto odstavce, dokonce už víme, že Vietnamci nebyli na rozdíl od Rusů, Ukrajinců a dalších cizinců poctěni ani tzv. zelenou kartou, jež by jim umožnila snazší podmínky pro práci v naší zemi. Problém s úplatky kolem víz se s každým takovým rozhodnutím jen zvyšuje, a nejnovější zprávy hovoří o tom, že za vízum do Čech se platí v Hanoi u vietnamských zprostředkovatelů dokonce až k 15 tisícům dolarů.

Nový fenomén dovážených pracovních sil z Vietnamu do ČR se za poslední dva roky stal opravdovou líhni neštěstí pro mnoho kvalifikovaných i nekvalifikovaných dělníků a řemeslníků, kterým se podařilo přijet do Evropy za vytouženou a jim slíbenou prací. Řada z nich se navzdory slibům stala obětí podvodnických hochštaplerů, kteří jim ani nedokázali zajistit důstojné životní a pracovní podmínky (zdravotní pojištění apod.), ale někdy ani mzdu. Dnes – i v důsledku celosvětové krize a propouštění zaměstnanců v mnoha továrnách – už se v naší zemi pohybuje možná několik tisíc podobných vietnamských nešťastníků bez práce, kteří nemají ani peníze na to, aby se vrátili do Vietnamu, natož aby tam splatili dluhy, které nadělali jen proto, aby se k nám dostali. Na dovoz pracovních sil se údajně začaly zaměřovat stovky soukromých agentur, vietnamských i českých, a jen malá část z nich se o své 'svěřence' opravdu dokázala postarat tak, jak se zavázala. Není

divu, že se noví vietnamští bezdomovci chápou jakékoli příležitosti, dokonce někdy i za hranicí zákona (pěstování marihuany).

Jako by vietnamská komunita v ČR zažívala málo problémů. Čeští politici a média si z této národnostní skupiny učinily na podzim roku 2008 doslova obětního beránka. Hlavní titulek z deníku *Lidové noviny* (24. 11. 2008) to všechno shrnul do jediného hesla: „Česko proti Vietnamcům“. Je to opravdu tak? Pakliže 'Česko' reprezentují české politické kruhy a česká policie, pak zřejmě ano. Co si jinak myslet o nesmyslně bombastické razii se třemi obrněnými transportéry a ozbrojenými složkami, která se uskutečnila právě v listopadu 2008? Navzdory některým novinářským údajům nebyly ve skutečnosti při této akci objeveny ani zakázané zbraně, ani drogy. Kromě obvyklých tun falšovaného značkového zboží a jednoho Vietnamce bez dokladů měla však razie přeci jen ještě jeden výsledek: řadu nastydlých Vietnamců, již museli v zimě postávat celé hodiny venku, a ještě s nimi bylo bez rozdílu nakládáno málem jako se zločinci (některým byla bezdůvodně dána pouta, na jiné bylo mířeno zbraněmi).

Jaké řešení hledat, když chybí oboustranná vůle? Zákaz víz? Věznění nebožáků, kteří jsou na tom tak zoufale, že jim nezbývá než pěstovat marihuanu? Každé jednoduché řešení, tím spíše okázalé, je špatné. Žádné společenské a politické problémy nemají jednoduché příčiny, a tedy nemohou mít ani jednoduché řešení. Příčiny jsou vždy dále, hlouběji, než se na první pohled může zdát. Naštěstí existují nevládní organizace i jednotlivci (včetně příslušníků vietnamské komunity v ČR), kteří vnímají celé věci v hlubších souvislostech a snaží se na tyto podstatné souvislosti poukázat a přispět k řešení problémů, které v poslední době vyvstaly (naši politici hovoří mj. o „mafíánském chování ve vietnamské komunitě“).

Ani v rámci vztahů mezi oběma zeměmi nedošlo k nějak výraznému posunu, dokonce ani po oficiální návštěvě vietnamského premiéra v ČR (září 2007) a odvetné návštěvě našeho premiéra ve Vietnamu (březen 2008). Všechny zmíněné vnitrostátní události – vzhledem k početnosti vietnamské komunity u nás – nacházejí samozřejmě svůj odraz i v reakcích vietnamské strany (např. její žádost, aby česká strana zrušila dočasný zákaz vydávání víz pro Vietnamce v listopadu 2008). Napjatost se logicky projevuje i v dalších sférách, včetně hospodářských investic.

Aktivity Klubu Hanoi nemohly nereflektovat některé z těchto skutečností. Spolupracujeme např. s organizací La Strada, která se zabývá právě otázkou obchodu se zahraničními pracovními silami, ale také jsme započali filmový dokumentární projekt *Země snů* zaměřený na problematiku dovozu levné pracovní síly z Vietnamu do českých továren (rež. Martin Ryšavý).

Pokračujeme nadále v osvětové činnosti. V roce 2007 Klub Hanoi ve spolupráci s organizací Mama-papa a Centrem pro studium migrace uspořádaly velmi úspěšné vietnamsko-české umělecké fórum *Za tržnicí*. V jeho rámci byly společně s mladými Vietnamci vytvořeny čtyři umělecké dílny: *Za tržnicí – viděno očima místních*, *Trh – materiállová koláž*, *Trhavé tóny* a *Dvojí hra intimacy a mystiky*, které vyvrcholily jejich veřejnou prezentací a společnou performancí v rámci *Festivalu 4+4 dny v pohybu* na Letné 25. a 26. května 2007.

Toi la ai?

V roce 2008 šlo například o akci *Ahoj, Vietname* (15. října–3. listopadu 2008) uspořádanou v Českém centru v Praze, a vzápětí nato o *Brněnské světy – festival brněnských národnostních menšin* v Brně (3. prosince 2008). Nejnovějším počinem pak byly tvůrčí dílny *Toi la ai? – Kdo jsem?*, v jejichž rámci se vietnamští žáci a studenti pražských základních a středních škol mohli zúčastnit multimediálních vzdělávacích programů Artcrossing, které se zaměřují na vzdělání v oblasti současných informačních technologií; akce byla pořádána ve spolupráci s lektorskými odděleními Národní galerie, a to v pražském Veletržním paláci (závěrečná vernisáž proběhla 12. prosince). Spolupráce s organizací Mamapapa pokračovala i v tomto roce, kdy jsme se podíleli na přípravě a vedení fotografických dílen *Očima* s vietnamskými dětmi ze školy Meteorologická v Praze 4.

Důležitým okruhem činnosti KH je vzdělávání dětí a mládeže v oblasti multikulturní výchovy. Po vydání knihy *S vietnamskými dětmi na českých školách*, která byla pro nevšední zájem v roce 2007 dotištěna, nabídl KH v této oblasti rovněž velmi vítané semináře pro učitele a výchovné pracovníky českých škol, které ve větší míře

navštěvují též vietnamští žáci nebo studenti. V návaznosti na zmíněnou knihu pro pedagogy připravujeme nyní dvojjazyčnou zábavně-edukativní, hojně ilustrovanou dětskou knížku nejen pro vietnamské děti na českých školách *Haida a Ľuminka*, s tématem příchodu a integrace nového žáka z Vietnamu do české školy.

Kromě toho jsme pořádali řadu dalších jednotlivých přednášek, promítání, ale i diskusí, včetně těch masmediálních (tisk, rozhlas i televize). Můžeme v této souvislosti upozornit např. na speciální číslo časopisu *Nový prostor* z 12. února 2007 (s podtitulem *Naše děti budou jak vy*), na němž jsme se podíleli několika články o Vietnamcích v Čechách a bývalém Československu.

Důležitým počinem byla dlouhodobá práce několika z nás na dalším filmovém celovečerním dokumentu, který by měl navázat na nedávný dokumentární film *Kdo mě naučí půl znaku*. Zatímco v předchozím filmu se filmařský tým pod vedením Martina Ryšavého zabýval Vietnamci starší generace, již se po československé zkušenosti vrátili do Vietnamu, nový dokument je věnován mladému pokolení Vietnamců, kteří už vyrostli v České republice a Vietnamu se naopak vzdálili. (Jedním z vedlejších produktů této práce je i článek o pohraniční obci Potůčky, který naleznete v tomto Bulletinu.) Označení 'banánové děti', které se začalo v souvislosti s mladými vietnamskými výrostky používat, vyvolalo právě v roce 2008 rozsáhlou diskusi přímo mezi dotčenými (řada z nich se od této přezdívky distancovala). Do debat o otázce jejich identity se zapojili i jejich rodiče. Jde tudíž o téma více než aktuální.

V roce 2008 jsme začali přispívat rovněž do české verze internetové encyklopedie Wikipedia, kde postupně vytváříme, anebo doplňujeme a opravujeme hesla týkající se Vietnamu a jihovýchodní Asie (mj. současná podoba hesel Hanoj, Hue, Hoi An, Haiphong, vietnamská literatura, Kieu ad.). Můžeme s potěšením konstatovat, že na wikipedii mezitím vznikl i speciální portál Vietnam, kde lze nalézt odkazy také na další dosud vytvořená hesla týkající se Vietnamu (samozřejmě i od jiných autorů).

Činili jsme se i v oblasti literární: v květnu 2007 vyšla v českém překladu sbírka veršů nejvýznamnější vietnamské básnířky Hồ Xuân Hương, nazvaná *O jeskyních, vějířích a jiných věcech tohoto světa* (vyd. DharmaGaia). Na podzim roku 2008 jsme vydali také déle ohlašovanou sbírku současných vietnamských povídek, na níž se podílelo hned několik vystudovaných vietnamistů a jež nese název *Krejčovský závod Saigon* (vydalo Sdružení Kontinenty a nakl. Gutenberg).

Kromě toho pokračujeme v udržování dnes už více než pětiletých internetových stránek www.klubhanoi.cz, průvodcujeme české turisty ve Vietnamu, překládáme a

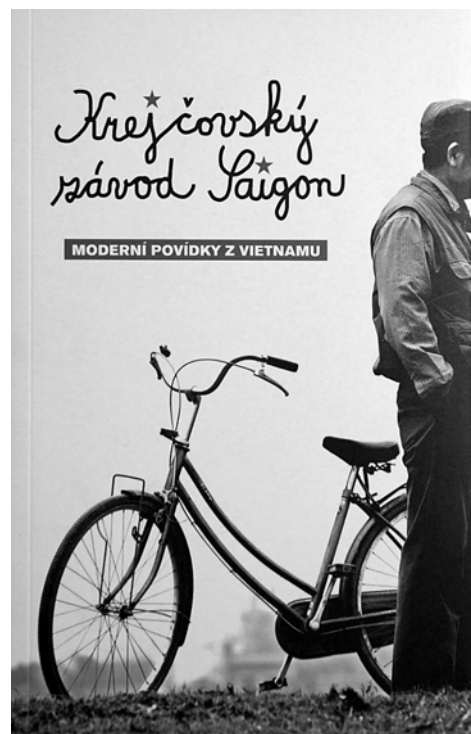
úvodník

tlumočíme. Není to možná moc, ale je to přeci jen příspěvek ke zlepšení vztahů mezi námi, většinovými Čechy, a našimi Vietnamci.

Upozorňujeme,
že nakladatelství Gutenberg
právě vydalo
povídkový soubor současné
vietnamské prózy
pod názvem

Krejčovský závod Saigon

Knihu lze objednat na adrese:
gutenberg@centrum.cz

Vietnamský rok 2007

Vietnam byl přijat mezi členské země WTO (Světová obchodní organizace) a stal se tak jubilejním, 150. členem. Jeho přijetí předcházelo jedenáctileté vyjednávání. K faktickému rozhodnutí o přijetí Vietnamu došlo však již o dva měsíce dříve (7. listopadu 2006), než uvádí oficiální údaj WTO. (11. ledna).

Vietnamská tržnice Dragoun v Chebu musela být vyklizena během ledna. Areál bývalých kasáren, stojící blízko centra, vlastnilo město, které je dlouhá léta pronajímalo vietnamské firmě Lanzaro. V roce 2005 však bylo rozhodnuto o prodeji areálu do rukou teplického podnikatele Jaroslava Třešňáka, který na místě Dragounu hodlá vybudovat nové centrum se supermarketky. Zřejmě jen menší část z asi 800 Vietnamců, již byli na podnikání v tržnici závislí, bude působit i v novém prodejním centru. Očekává se, že řada se jich přesune do konkurenční tržnice ve Svatém kříži, jiní si už začali zřizovat kamenné restaurace a herny přímo v Chebu. Stojí za zmínku, že příslušníci vietnamské komunity tvoří okolo 20 % z třiceti dvou tisíc obyvatel příhraničního města. (leden)

Vietnamský premiér Nguyễn Tấn Dũng se ve Vatikánu setkal s papežem Benediktem XVI. a pohovořil s ním o možném rozšíření vztahů Vietnamu s Vatikánem. Ke schůzce došlo v rámci oficiální návštěvy vietnamského předsedy vlády v Itálii. Šlo o vůbec první setkání vysokého vietnamského politika s hlavou katolické církve. O dva měsíce později, na počátku března, přijela na oplátku vatikánská delegace do Vietnamu. (25. ledna; 5.-11. března)

Nový vietnamský velvyslanec v ČR Vương Thừa Phong byl oficiálně uveden do své funkce a nahradil na tomto postu svého předchůdce, pana Bùi Khắc Búta. (2. září)

Předseda vlády VSR Nguyễn Tấn Dũng navštívil ČR. Setkal se nejen se svým českým protějškem, Mirkem Topolánkem, ale také s českým prezidentem (jehož jméno některé vietnamské zdroje přepsaly jako Vacxolav Colauxo) a se zástupci vietnamské komunity v ČR. V početné delegaci, jež ho doprovázela, bylo i několik desítek vietnamských podnikatelů. Při setkání s českými investory bylo podepsáno sedm kontraktů, ten největší se týká vybudování obří černouhelné elektrárny v jihovietnamské provincii Trà Vinh, v deltě Mekongu. Škoda Praha coby dceřiná firma ČEZu má postavit elektrárnu za 90 miliard korun s výkonem tří tisíc megawattů ročně – jde o výkon o polovinu větší, než má Temelín, a měl by stačit na pokrytí 20 % energetické spotřeby celého Vietnamu. (12.-13. září)

Opakované průtrže přinesly rozsáhlé povodně v oblasti středního Vietnamu a zatopily desetitisíce domů. Město Hue zůstalo zhruba dva týdny izolováno a pod vodou. Úhrnem se hovořilo o více než 200 mrtvých. Z postižené krokodýlí farmy v provincii Khánh Hoà se díky vodě dostaly na svobodu možná tisíce krokodýlů. (26. října-polovina listopadu)

Vietnamský rok 2008

Předseda vlády ČR Mirek Topolánek vykonal oficiální návštěvu Vietnamu, při níž se setkal nejen se svým kolegou Nguyễn Tấn Dũngem, ale též s prezidentem Nguyễn Minh Triệtem a generálním tajemníkem ÚV KS Nông Đức Mạnhem a ministrem zahraničních věcí VSR Phạm Gia Khiêmem. Došlo k podpisu dohod a memorand týkajících se obchodní spolupráce v některých „dokončených i rozpracovaných případech“. Obě strany také podepsaly mezivládní dohodu o spolupráci ve školství na roky 2008-2011 a protokol o změnách dohody mezi vládami obou zemí o podpoře a ochraně investic. (21.-23.března)

Oslavy buddhistického svátku Vesak pod patronací OSN se uskutečnily v Hanoji. Velkolepé čtyřdenní akce, která proběhla v moderní budově Národního konferenčního centra, se zúčastnili buddhisté z desítek zemí světa. (13.-17. května, viz též článek Vesak)

Na Olympijských hrách v Pekingu získal stříbrnou medaili pro Vietnam vzpěrač Hoàng Anh Tuấn ve váhové kategorii do 56 kg. Šlo o druhou olympijskou medaili pro Vietnam za celou historii, tu první, rovněž stříbrnou, získala v r. 2000 taekwondistka Trần Hiếu Ngân. Snad i z těchto důvodů Vietnamci příliš velkou pozornost letošním OH nevěnovali. O několik dní později byla mladičká gymnastka Đõ Thị Ngân Thương pro změnu usvědčena z dopingu, podle všeho nevědomého, o čemž svědčí i skutečnost, že skončila v prostných na posledním místě. (10. srpna)

Tropická bouře Kammuri se přehnala přes severní Vietnam a zanechala za sebou přinejmenším 163 mrtvých či nezvěstných osob. Po bouři zůstaly pod vodou celé rozsáhlé oblasti a v důsledku záplav a sesuvů půdy přišli tisíce lidí o střechu nad hlavou. Nejvíce postiženy byly provincie Lào Cai a Yên Bái. Další tajfun jménem Hagupit se přes sever přehnal o měsíc a půl později, nejvíce postižena byla pro změnu provincie Sơn La. Hlášeno bylo minimálně 25 obětí na životech. (11. srpna a 26. září)

Slovenský premiér Robert Fico navštívil Vietnam, kde se mj. setkal se svým vietnamským kolegou Nguyễn Tấn Dũngem a generálním tajemníkem Strany Nông Đức Mạnhem. Důležitým výsledkem návštěvy bylo především znovuotevření slovenského velvyslanectví v Hanoji. (26.-28. října)

Hanoj zažila největší záplavy za posledních 35 let, a to v důsledku téměř nepřetržitých třídnenních dešťů. V některých místech dosáhla hladina vody úrovně více než 1 metr. Hovořilo se o dvou desítkách mrtvých, z toho pěti v hlavním městě. Po výjimečné měsíční zimě na počátku roku (leden – únor) šlo o druhý nepříjemný rozmar hanojského počasí v jediném roce. (29. října-2. listopadu 2008)

Ve vietnamské tržnici Sapa v Praze-Libuši vypukl požár. Stalo se tak uprostřed noci a oheň pak hasilo 55 hasičských jednotek v počtu až 350 hasičů, kteří se sjeli i z jiných krajů. Hořela dvoupodlažní budova s uskladněným textilem a obuví. Hašení trvalo další dva dny a kouř se šířil po celé Praze. V roce 2008 už šlo o druhý požár na Sapě, ten předchozí vznikl za bílého dne o dva měsíce dříve (7. září). Tržnice, která vznikla v areálu původního masokombinátu Písnice, přitom už jednou, v r. 1999, dokonce zcela vyhořela. (6. listopadu)

Vláda rozhodla pozastavit vydávání víz pro vietnamské občany do konce kalendářního roku; jako důvod uvedla obavu z rozmáhajícího se „mafíánského chování“ ve vietnamské komunitě v ČR. Návrh na dočasné pozastavení přednesl ministr vnitra Ivan Langer, na stránkách tisku jej obhajoval i ministr zahraničních věcí Karel Schwarzenberg. „Přejeme si, aby v zájmu vztahů mezi oběma zeměmi česká vláda přehodnotila toto rozhodnutí,“ zareagovalo na tento jednostranný krok ve svém prohlášení ministerstvo zahraničí VSR. (16. listopadu)

Na tržnici Sapa v Praze provedla policie bezprecedentní razii, při níž byly použity tři obrněné transportéry s radlicemi i vrtulník a účastnilo se jí na 800 policistů, celníků a příslušníků cizinecké policie. Někteří z policistů byli v kuklách a s namířenými pistolemi. Cílem bylo zajistit padělky značkového zboží a najít drogy a cizince, již v ČR pobývají nelegálně. Podařilo se jim údajně najít padělaný tovar za několik desítek milionů korun. Souběžně s přepadem Sapy proběhla razie i na Holešovické tržnici, kde rovněž prodává mnoho Vietnamců. Proti průběhu akce se ohradili nejen zástupci vietnamské komunity, známý podnikatel a obránce Vietnamců Marcel Winter („Nebyla to kontrola, byla to demonstrace síly.“), ale dokonce i sám prezident Václav Klaus, jenž zároveň kritizoval i předchozí rozhodnutí vlády ohledně víz. Rozhořčení vietnamští studenti sepsali protestní petici proti neadekvátnímu, násilnému zásahu. (22. listopadu)

Rozhovor s profesorem Trần Ngọc Châuem, který učil česky tisíce Vietnamců

„Přes češtinu jsem se dozvěděl moc věcí, které mi kdysi byly neznámé.“

Pan Trần Ngọc Châu už 34 let působí na Universitě cizích jazyků v Hanoji, a dokonce přímo v komplexu vysoké školy se svou ženou bydlí. Patří k těm Vietnamcům, kteří nezapomněli češtinu ani dlouhá léta po tom, co se vrátili ze studií v někdejší Československu. Ba co víc, pan Chau ji nejen nezapomněl, ale až na pár přestávek celá ta léta češtinu dokonce vyučoval, a občas vyučuje i nyní.

∠ *Pane učiteli, vy jste naučil spoustu Vietnamců česky, jak jste se vlastně dostal k češtině Vy sám?*

Trần Ngọc Châu

ních let v Praze, tak prý mluvím jako Pražák.

To jsem byl kdysi, asi v roce 1966, hned po maturitě vybrán jako student, kterého náš stát vyslal k Vám do Československa na studium na vysoké škole. Tam jsem se učil česky ve studijním středisku v Holešově na Moravě. Potom jsem se přemístil do Hamru na Jezeře (okres Česká Lípa – pozn. aut.), a pak do Prahy. Takže první česká slova, první české věty jsem se naučil na Moravě. Ale protože jsem žil potom během dlouhých studij-

∠ *Říkáte, že jste byl vybrán. Znamená to, že jste o češtině sám neuvažoval, a bylo vám to určeno? Nemohli jste to ovlivnit?*

Tenkrát jsme neměli možnost vybírat si studijní obory. Přidělili nám je. První obor, který jsem měl studovat, bylo hornictví. Potom mi určili metalurgii, pak ještě elektrotechniku, a až nakonec tedy bohemistiku.

∠ *Všechny tyto obory jste začal studovat?*

Ano, v Holešově. Tak nám to přidělili z vietnamské strany. Byl to úkol nás mladých. Tenkrát jsme měli ještě studovat nejen za sebe, ale i za ty, kteří šli zatím tady ve Vietnamu na bojiště. Hornictví a ty druhé obory jsem však studoval jen jako přípravu, učil jsem se terminologii a tak dále. Protože jsem uměl trochu rusky a francouzsky, dělal jsem pokroky i v češtině, a tak mě nakonec vybrali na studium češtiny.

∠ *Jak dlouho trvala jazyková příprava po příjezdu do Čech?*

Dohromady rok, v prvním semestru byla jen čeština, ve druhém semestru potom odborné předměty, ale už v češtině. Asi tak v dubnu nebo v březnu jsem dostal za úkol učit se česky, tak jsem se pak učil ještě literaturu, latinu a tak.

∠ *Latinu?*

Ano, ještě předtím, v přípravě, než jsem šel na filosofickou fakultu. Tenkrát byla ještě Universita 17. listopadu a všichni, co měli jít na bohemistiku, museli také studovat latinu.

∠ *Kolik bylo v té přípravě celkem vietnamských studentů?*

Na celém území Československa jich toho roku, co jsem přijel, bylo jenom 125.

∠ *Prodělávali všichni přípravu ve stejném místě?*

Ne, učili se v Hamru, v Holešově, a taky v Dobrušce, v Teplicích, v různých střediscích. Také na Slovensku.

∠ *Jak vypadalo vyučování češtiny?*

Učili jsme se nejprve podle učebnice mého pozdějšího učitele pana Šary, a to byla učebnice češtiny pro cizince, hlavně pro cizince mluvící anglicky. A pak byla učebnice Hronova... To bylo stejné pro všechny zahraniční studenty, i pro Araby, pro černochoy a tak. Co se týče Vietnamců, byla zpracována zvláštní učebnice jen pro vietnamské dělníky.

∠ *Vy jste byl jediný vybrán pro češtinu?*

Ne, pět nás bylo. Dva, kteří byli v Československu už v padesátých letech, ve středisku pro malé vietnamské děti v Chrastavě. To byly dvě ženy, paní Mui a ještě paní Hien, obě se pak vrátily do Vietnamu. Paní Hien po studiu pracovala pro ministerstvo zahraničního obchodu. Paní Mui, protože už česky uměla, měla rok napřed, začala o rok dřív. Všichni jsme studia dokončili. Asi do roku 1975 absolvovalo obor čeština na filosofické fakultě dohromady nějakých dvanáct nebo třináct Vietnamců.

∠ *Do třídy jste chodili s českými studenty?*

Ne, jen se zahraničními. Ruštinu, kterou jsem si už vybral sám jako druhý obor na filosofické fakultě, jsem se ovšem učil i s českými studenty. A také například s řeckými. Oni uměli tenkrát rusky daleko lépe než já. Ostatní Vietnamci se učili jenom češtinu, jen ještě jeden si přivzal k češtině také angličtinu. Mohli jsme studovat dva obory, kdo chtěl.

∠ *Po pěti letech jste tedy zakončil češtinu i ruštinu...*

Trvalo to déle, před koncem studia jsem musel přerušit studium, neboť mě vybrali jako tlumočníka pro naše severovietnamské velvyslanectví. Tam jsem tlumočil přes rok u pana velvyslance. Tehdy existovaly dvě ambasády. Můj kamarád, pan Anh, nastoupil po studiu do druhé ambasády, která zastupovala Jižní Vietnam. Později se stal sám velvyslancem v Kanadě a ještě někde jinde, nyní pracuje na ministerstvu zahraničních věcí.

∠ *Vy jste nechtěl nastoupit do diplomacie?*

Tenkrát jako mladý student jsem si ani nemohl vybrat. A pak mi řekli, že teďko už mají jiné lidi jako tlumočníky. A já že musím ukončit studium, protože bez toho ukončení, bez diplomu bych nic nebyl. Vrátili mě na fakultu do školy a já jsem pokračoval. Tak jsem na obou oborech skončil až v r. 1973.

∠ *Na jaké téma jste psal svou diplomovou práci?*

Jako diplomové téma jsem měl Lva Nikolajeviče Tolstého. Pozdní Tolstoj a jeho román *Vzkříšení*. Tenkrát jsem už uměl více česky i rusky, a moc se mi líbil Dostojevskij. Ale ve Vietnamu byla v té době velká kritika Dostojevského, proto jsem ho dělat nemohl. Vybral jsem si tedy pozdního Tolstého, protože pozdní Tolstoj je něco podobného jako Dostojevskij. Diplomku jsem psal v češtině, srovnával jsem originál i s překladem, citáty jsem uváděl v ruštině.

∠ *Čtete v ruštině ještě dnes?*

Ano. Jistě. Příležitostí k mluvení je méně, protože rusky se dneska venku běžně nemluví...

∠ *Během studií jste se nevrátil do Vietnamu?*

Ne, neměl jsem možnost. Ani peníze. A tenkrát byla ve Vietnamu ještě válka.

∠ *Byli jste nějak hlídáni vietnamskou stranou? Platila nějaká omezení ve styku s Čechy?*

Bydleli jsme v koleji a nedá se přímo říci, že bychom byli hlídáni. My jsme si ale sami říkali, že tam, ve Vietnamu, bojují naši vrstevníci proti nepříteli, tak tady nesmíme vyvádět nic blbého. Tenkrát byla zakázána dokonce i láska, dokonce i manželství bylo zakázáno. I mezi Vietnamci navzájem... Byla zkrátka válka. Oni to studenti samozřejmě skrývali, potají se scházeli... Tehdy bylo posláno do Vietnamu dost lidí kvůli takovým vztahům. Jedna Vietnamka se zamilovala do Čecha a nemohla si ho vzít; chtěli ji poslat domů, a ona chtěla spáchat sebevraždu. Napsala sestře, jako v našem vietnamském eposu Kieu, ať její sestra po její smrti přijede a vezme si toho Čecha za manžela místo ní. Byl to její dopis na rozloučenou, oni ho ale našli a hned jí zabránili v takovém činu. Poslali ji hned domů... Co se s ní stalo potom, to nevím.

∠ *Po promoci jste se vrátil do Vietnamu.*

Vrátil jsem se začátkem roku 1974, to byla pořád ještě válka. Chtěl jsem pracovat v Ústavu lingvistiky, ale nedovolili mi to, místo toho mě poslali na Universitu cizích jazyků, neboť potřebovali učitele češtiny. Chtěli totiž nadále připravovat studenty v češtině už v Hanoji, před odjezdem do Československa. Roku 1974 jsem tedy začal učit češtinu. Do Čech jsem se vrátil ještě dvakrát, a to v letech 1980 a 1989 na stáže, vždy na rok. Škola mi dovolila odjet. Při první stáži jsem napsal čtyřdílnou učebnici češtiny pro Vietnamce, kterou pak u vás, v Praze, vydali. Ve druhém období stáže, v roce 1989, jsem dělal doktorát. Část jsem napsal už tady, ve Vietnamu, a potom jsem v Praze udělal zkoušky. Jelikož jsem učil, tak tématem disertace byla metodika výuky češtiny. Obhajoba a zkoušky se konaly znovu na katedře češtiny pro cizince, na filosofické fakultě.

∠ *Během těch let v Hanoji jste nejen učil, ale dokonce vedl katedru.*

Čeština se tu vyučovala od konce r. 1973, v roce 1974 byla pak kvůli tomu zřízena zvláštní katedra, která se jmenovala Katedra přípravy studentů pro zahraniční studium. První skupina těch, kteří se tu učili, byla k vám vyslána v roce 1974, a pak

každý rok další. Já jsem byl hned od počátku vedoucím této katedry. Učili tady také čeští a slovenští učitelé nebo učitelky, každý rok jeden Čech a jeden Slovák. Za celé ty roky tady školilo asi 11 českých a slovenských učitelů. Čechů tady bylo asi tak pět, protože jeden tu zůstal několik roků. Byli tady pan Konečný, paní Čermáková, pan Hron, paní Marta ze Slovenska, ti asi tak nejdéle... každý v Hanoji pracoval v průměru asi tak tři roky...

∠ *Na zmíněné katedře se připravovali pouze studenti a aspiranti, že?*

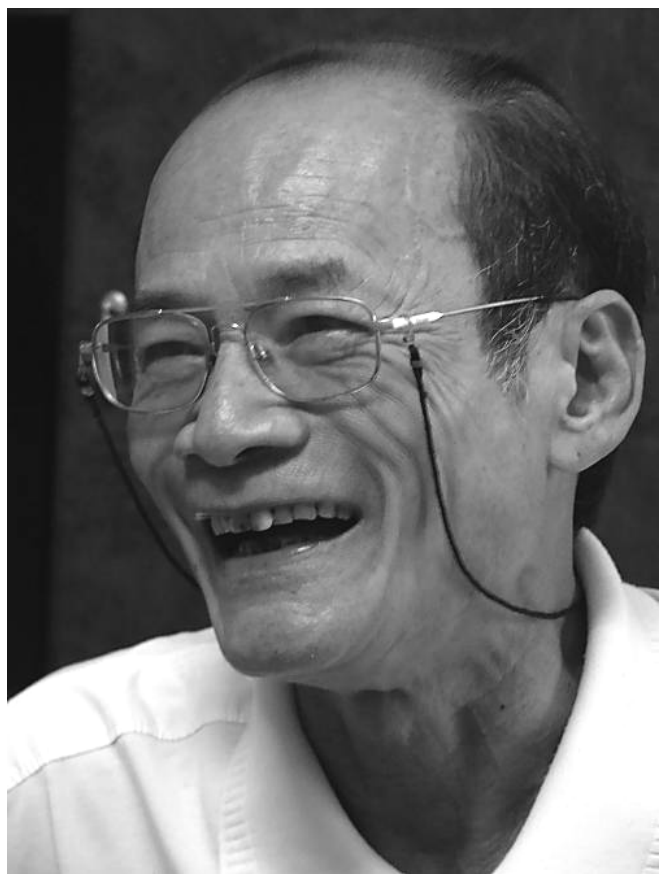
Dělníci se dál, jako předtím, učili až v Čechách, ve střediscích a potom ještě přímo v továrnách. My jsme tu měli jenom studenty. Tenkrát byla debata, jestli jim stačí rok studia češtiny tady, a usoudilo se, že ideální bude školní rok studia češtiny v Hanoji a pak ještě rok studia v Čechách. Po studentech přišli aspiranti, také oni se učili 9 měsíců zde, a potom ještě rok u vás.

∠ *Byli nějakí studenti, kteří šli po roce učení u vás rovnou na českou universitu?*

Ano, podařilo se to některým vynikajícím studentům, ale bylo to jen málo nejtalentovanějších studentů. Nejen v jazyce, ale i v hlavních odborných věcech.

∠ *Znamená to, že všichni Vietnamci, kteří šli na studia do ČSSR, prošli výukou u vás. Všechny je znáte...*

Ano... Teď už jsou to sice páni a dámy, ale kdysi se všichni učili tady.

∠ *Odhadl byste nebo máte nějaký přehled, kolik studentů tudy prošlo od onoho roku 1973 až do roku 1989?*

Každý rok asi přes 100 lidí, vcelku pravidelně, a když vezmeme, že od 1974 až do 1989 to bylo patnáct let...

∠ *To znamená nejméně 1 a půl, možná až 2 tisíce studentů... Měli jste během vašeho působení na universitě každý rok studenty pro výuku češtiny?*

Myslím, že právě až do roku 1989. Potom, protože tam u vás byla sametová revoluce, Češi už nebrali studenty, a ta práce byla přetržená. Od r. 1990 jsem tu tedy místo toho učil základy vietnamské kultury, základy jazykovědy a základy vietnamštiny pro naše studenty. To bylo v devadesátých letech. Už dřív jsem občas vyučoval jiné předměty, například pro postgraduální studenty – ruštinu, francouzštinu, dokonce i cizince jsem učil vietnamštinu. Kolem roku 2000 začala vlna nových dělníků, co měli jet pracovat k vám, tak jsem zase začal učit češtinu, tentokrát ale dělníky pro podniky, které to potřebují... A v té době se sem taky přihlásili do kursů češtiny někteří studenti, a s nimi i děti obchodníků, co měli jet k vám... V té době jsem učil pro jeden podnik tady v Hadongu, co má za úkol vysílat lidi na práci do Číny, na Tchaj-wan... Vyučoval jsem asi 180 dělníků, kteří měli jet pracovat do podniku Sona, škoda že po studiu žádný nedostal visum. Všichni zůstali zde. To bylo v roce 2005. Ale taková situace nastala asi dvakrát nebo třikrát, podnik zase vrátil dělníkům peníze a oni zůstali tady. Bylo více takových středisek. Já jsem vyučoval až 170 lidí, jednou dokonce i více. Loni za celý rok šlo dohromady o víc než 500 lidí. Nikdo z nich nedostal visa.

∠ *Od roku 1974 jste tedy učil na téhle škole. Když pomíneme dvě stáže, bylo to nepřetržitých 34 let učení?*

Dělal jsem i jiné práce, nejen vyučování. A některé roky jsem ani neučil, pracoval jsem ve vědeckém sektoru. V roce 1986 jsem byl poslán do Kambodži, kde jsem pro změnu učil vietnamštinu. Tenkrát byla Kambodža osvobozená... Tam jsem byl deset měsíců.

∠ *Od roku 1989 jste se nepodíval do Čech. Jak si tady, ve Vietnamu, udržujete češtinu?*

Denně čítám české knihy, mám velkou zásobu českých knih, a dostávám od známých také nějaké časopisy, noviny. Někdy pak dělám tlumočníka pro různé firmy. Setkávám se tedy i s českými občany.

∠ *Mluvíte o tlumočení. V době, kdy jste vedl katedru, jste tedy také tlumočil?*

Jednou jsem tlumočil i pro presidenta naší republiky, jako vedlejší práci... a pro různé delegace od vás. Občas. Dokonce jsem překládal české filmy pro vietnamskou televizi. Některé byly i ze slovenštiny, například *Deti paní Čejkovej*. Z češtiny to byla například *Smrt u jezera*... Detektivky a podobně.

∠ *Ted' už vietnamská televize nechce české a slovenské filmy?*

Oni už mají mladší tlumočníky. A také je teď málo českých filmů, které se ještě vysílají v naší televizi. Dávají se korejské a čínské seriály, americké filmy...

∠ *Ovládáte dobře i slovenštinu.*

Vlastně ano, já jsem byl kdysi tlumočit také na Slovensku. Tam jsem ovšem mluvil česky, ale ze slovenštiny jsem překládal. Když jsem něco nerozuměl, tak jsem se zeptal. Nebylo to tak těžké. Tenkrát jsem měl ještě na koleji slovenské kamarády a kamarádky, bydleli jsme spolu, tak to pro mne není takový problém, rozumět Slováckům. Slovensky jsme ovšem tehdy moc nehovořili, protože Češi neradi slyšeli slovenštinu v Praze.

∠ *Překládal jste filmy. A co knihy?*

Přeložil jsem slovenské pohádky, a taky vzpomínky Gusty Fučíkové na Fučíka, vyšel z toho jen kousek... To bylo na objednávku. Docela rád bych překládal další, jenže ve Vietnamu musíte mít texty kratší... Chtějí hlavně novely, romány jsou teď moc velké... Například takový román jako *Kulhavý Orfeus* od Otčenáška, to je velice hezký román... Pan Pham Thanh Hung, který se Otčenáškem zabýval, mi sám říkal: to je moc tlusté, nikdo by to nechtěl číst a ani by to nikdo nechtěl vydat... Ted' je tu zájem o novely tak do dvou set stran.

∠ *To znamená, že Tolstého by tu teď možná nikdo nečetl... Kdy přeložíte Švejka, o němž už několik let uvažujete?*

Denně ho čítám, jsou tam trochu jazykové problémy, ale to bych překonal. Abych si mohl sednout a pořádně pracovat, na to je potřeba čas. Zatím spíš sháním peníze na živobytí... Někteří mi říkali, že mám přeložit jen první díl, bez toho celku to však není ono. Ovšem hlavní příčina, proč jsem se do toho ještě nepustil, je, že tato společnost zatím ještě nemůže přijímat myšlenky Švejka, to je legrace na vojevůdce a tak dále, a to ve Vietnamu není připuštěno... Takže ještě pár let mohu počkat. Možná tu potom bude jiná atmosféra... Mnohé se teď mění, před desíti lety například nemohli v umění připustit ani erotické scény, a teďka už ano. Neříkám

přímo pornografické, ale aspoň takové erotické scény v literatuře už připouštějí... V oblasti politiky je to těžší.

∠ *Když se ovšem člověk dívá do současných vietnamských novin, musí uznat, že v tisku se začíná ozývat stále více kritiky i do vlastních řad, například v otázce životního prostředí. Možná vám teď položím ne zrovna příjemnou otázku: Vadí vám něco na dnešním, prudce se proměňujícím Vietnamu?*

Taková situace jako dnes ve Vietnamu byla možná už někde v Anglii, ve Francii před třemi či dvěma sty lety... To byl proces vytváření nové, kapitalistické společnosti. Taky byly zábery území, shromažďování kapitálu atd. U nás je to přeci jen trochu jinak, protože naše vláda a Strana ještě dbá o zájem rolníků a chudých... Přesto se děje něco, co je asi nevyhnutelné a co se mně nelíbí... V novinách se ozývá volání, že je třeba vytvořit společnosti s velikánským kapitálem státním nebo soukromým, abychom se mohli vyrovnat jiným světovým firmám a zemím, spolupracovat s nimi i soutěžit. Ale kdo za to platí? Jako vždy, chudí... Je tedy jistě víc a víc bohatých, ale zároveň víc a víc chudých. O tom se dnes v našich novinách také píše. Že prostě rozdíl mezi nejbohatším a nejchudším jen narostl... U vás je to také, ovšem tam to tolik necítíte, protože nejnižší životní úroveň je už na takové úrovni, že člověk necítí nedostatek. Mám na mysli nedostatek potravin a dalších životně důležitých věcí... Ale tady, když zemědělci nemají práci, nějaké řemeslo, tak nemůžou poslat děti do školy, a když jsou nemocné, nemohou je poslat do nemocnice. To je velice těžký problém pro celý národ, pro vedení; ne tedy, že jen mně to vadí, mnohým to vadí.

∠ *Říkáte, nemůžou posílat děti do škol...*

Někdo může udělat zkoušky na vysokou školu, ale když nemá peníze, tak zůstane doma.

∠ *Všechny vysoké školy se musí platit?*

Jsou teď různé druhy škol, existují i vysoké školy soukromé nebo zahraniční, ty jsou skoro jako soukromé, a samozřejmě státní... Státní škola však nedostává od státu tolik peněz, a učitelé musejí vydělávat ze své práce... Takže musí dělat vyučování nejen pro své studenty, ale také např. pro studenty z jiných krajů či z jiných států za peníze. Obecně vzato, ve Vietnamu je jen pětiletá základní škola opravdu zdarma. Pět let je povinná školní docházka.

∠ *Kdysi vám určili, že pojedete do Československa. Co jste o něm tehdy věděl, jak jste na to byl připraven?*

Nebyla žádná příprava. Vybrali mě jenom proto, že jsem skončil střední školu a měl jsem maturitu s vyznamenáním. Nelituji toho, protože studium českého jazyka a kultury mi moc pomohlo. Český se povídá: 'kolik jazyků znáš, tolik životů žiješ', a já jsem se vlastně přes vaši řeč, přes češtinu, dostal do evropské sféry, do evropského života. Tak jsem se dozvěděl moc věcí, které mi kdysi byly neznámé. Například jsem v češtině četl Tisíc a jednu noc, to je asi osm svazků, celé spisy Emila Zoly, a dokonce i německou, indickou literaturu... Byl jsem rád, že jsem měl tu možnost... Jako technik bych znal jenom stroje, ale přes jazyk jsem znal životy lidí, a skutečně jsem ucítil, jaký je český národ... Mám velice rád českou zemi a velice jsem vděčen Čechům, protože mně pomáhali a dali mi tehdy za ta léta všechno, co bych byl neměl ve Vietnamu. Cítím vděčnost, ještě tady ve Vietnamu, ještě do dneška.

∠ *Co vás po příjezdu do Čech nejvíc překvapilo?*

Přijeli jsme do Prahy v roce 1966, a to 21. srpna. Říkám 1966, ne 1968. Už když jsme vystupovali z vlaku, viděl jsem lidi v jiném oblečení, v krátkých sukních, namalované ženy a tak dále, vlasy jiné, oblečení jiné... Tak jsem si povídal: dostal jsem se do jiného světa... A potom přišlo první jídlo, trochu jiné, knedlíky a tak, a pak zase bydlení. Všecko pro mne bylo neznámé... Potom o nás o všechny Vietnamce pečovali, i po stránce zdravotnické, po stránce ubytování, stravování... Také jsme si zvykali na počasí, na přírodu, a vůbec na životní tempo tam u vás, na přejíždění, na obchody, na zdravotní střediska... Říkal jsem si, že se musím naučit dobře český jazyk, jinak bych tento národ nemohl dobře poznat. A pak jsem se seznamoval i s českými lidmi, a tak asi za tři měsíce jsem začal myslet česky, a za rok jsem byl už tlumočit pro naše nové, další studenty... Učil jsem se potom i českou historii, českou kulturu, českou literaturu. Viděl jsem např. Kostnici, nebo Orloj, tak jsem si povídal, tato země, tento lid je mírumilovný...

∠ *Po té, co jste viděl Kostnici...?*

V Kostnici jsem viděl nápis: 'Co jste vy, byli jsme i my, co jsme my, budete i vy'. To je přece výzva k maximálnímu využití životní dráhy! Tak jsem si říkal: ten národ je moudrý, ten národ je mírumilovný... Potom jsem chodil do knihoven, hlavně v Praze do Městské knihovny, a prolistoval jsem moc knih, dokonce i Dějiny žen od Neumanna, a všechny jsem prolistoval, a přes češtinu jsem se dozvěděl i o jiných zemích, o jiných národech. Asi už tenkrát jsem cítil, že český národ sice není velký,

ale přesto dokázal udržovat svoji existenci na dost vysoké úrovni. Takže snad musí být nějaká moudrá cesta k existování jako celku, protože jiný národ už by byl smeten, nebo ne?

∠ *Vy osobně jste se nikdy neseťkal s tím, že by se Češi na vás dívali jako na Asiata skrz prsty?*

Ale ne, tenkrát jsme byli hrdi na to, že jsme Vietnamci, protože náš národ bojoval, a celý svět se na nás díval se soucitem, jako na oběti války. Nikdo se na nás nedíval s pohrdáním... Dneska nevím, je jiná situace.

∠ *Zvykl jste si tedy na Čechy. Chybí vám něco českého tady ve Vietnamu? Jídlo? Česká krajina?*

Hlavně kraj, počasí, podnebí, a také lidi. Skoro dvacet roků jsem tam nebyl, tak nevím, kam se dostala další generace, ale myslím si, že Češi jsou moudrý národ a zřejmě si vybrali správnou cestu. Za cenu toho nebo tamtoho, to už je jiná věc.

∠ *A naopak: co vám scházelo v Čechách z Vietnamu?*

Vietnamská jídla. A potom prostě vůně domova... rodina a tak dále. Ani náš Nový rok jsme pořádně neslavili. V Praze není takové ovzduší, lidi chodili do práce, a my jsme tam zůstali na kolejích mezi sebou, a to není žádný Tet. Tenkrát ještě ani nebyly petardy, nebylo nic, a když pro změnu všichni čeští studenti a studenti z vedlejších zemí odjeli na svůj Nový rok domů, nás zůstalo asi pět sedm studentů v koleji, v samotě a opuštění (*smích*)... Jako malá skupina v poušti, všichni se radovali doma, a my jsme zůstali v koleji.

∠ *Češi, stejně jako každý národ, rádi poslouchají hezké věci o sobě... Pějete tady ódy na český národ. Mohl byste říci něco, co vám nebo jiným Vietnamcům v té době na Češích vadilo?*

Všude jsou dobré i špatné zvyky... Mně tenkrát vadily například vztahy mezi lidmi, nebyly tak těsné jako tady na venkově u nás. Lidi v Evropě jsou si navzájem vzdálenější, lhostejnější vůči sobě. Ten, kdo bydlí v jednom domě, ani neví o tom, že vedlejší dům právě vykradli. Já jsem se narodil na vesnici, žil jsem mezi rolníky, zemědělci... A v takové vesnici jsou lidi ve velice těsném styku. Když se někomu něco stane, tak to ví celá vesnice. A všichni by šli hned na pomoc. Zažil jsem to v padesátých letech, když byl hladomor, jak si pomáhali... Na venkově zkrátka funguje těsné společenství. Ale i u vás je to na vesnici trochu jiné než ve městě. To byla taková věc, která mě tenkrát trochu stísnila... Bylo mi to trochu divné, nebylo to úplně snadné.

∠ *Strávil jste dětství na venkově, u maminky v Ninh Binh.*

Tatínek tehdy bojoval. Pak pracoval jako úředník našeho státu, a potom šel znovu na frontu, až se pak vrátil pracovat do města Ninh Binh, kam jsme se přestěhovali. Takže rolnická krev ve mně dosud teče. A ještě jedna věc, prostě mě trochu udivovalo, že vztahy mezi lidmi u vás byly volnější, například se lidi objímali při tanci a tak... U nás se objímají jen milenci, ale u vás i neznámí lidé... *(smích)*

∠ *Ani po šesti letech jste si na tyhle věci nezvykl?*

Moc ne. Když jsem tlumočil pro ambasádu, jezdil jsem po Československu, a všude mi daly pusu, jakožto zástupci bojujícího národa... To mě taky něco naučilo, co by ve mně nebylo... *(smích)* Ale jen málo jsem si na to všechno zvykal, styděl jsem se...

∠ *Díky tlumočení jste se dostal po celé republice.*

Tenkrát jsme museli jezdit na pozvání krajů, vesnic, a tam jsme odpovídali na otázky, co se týkaly naší války. Mluvil pan první tajemník nebo pan velvyslanec a já jsem tlumočil...

∠ *Kdybyste měl možnost se teď, po 19 letech, vrátit do Čech, je něco, čeho byste se obával? Mnohé se od té doby změnilo...*

Já si myslím, že ne. Za prvé už nejsem malý kluk *(smích)*, a za druhé i jinde je podobná situace. Někdy toužím podívat se aspoň na ta stará místa, kde jsem byl u vás, kam jsem chodil do školy, do knihovny... Ale nevím, jak by mě brali mí bývalí

kamarádi a kamarádky. Oni jsou už dost staří... Nevím, jestli se s nimi ještě setkám, ani moc neudržíme kontakty... Hodně se o České republice dozvídám z internetu, čtu noviny, a taky mluvím s lidmi, co teď jezdí k vám... Takže trochu přeci jen vím. Jenom trochu ale.

∠ *Děkuji za rozhovor.*

Zpovídal Petr Komers v Hanoji (říjen 2008)

Krušnohorský drak aneb Vietnamci v Potůčkách

Obec Potůčky se nachází přímo na státní hranici s Německem, v krušnohorských svazích protkaných četnými potoky - odtud ten půvabný název. Obec ovšem vznikla v polovině 17. století zejména díky tomu, že se v oblasti začaly těžit a upravovat cín, stříbro a železo. Název obdržela o století později díky kronikáři ze sousedního Johannegeorgenstadtu, který ji pojmenoval Breitenbach (Široký potok) a český název Potůčky získala až po 2. světové válce, v souvislosti s politickými změnami. Na sklonku 19. století sem byla zavedena železnice z Karlových Varů a dominantou obce se stal kostel Navštívení Panny Marie. Přesto jen málokdo do devadesátých let minulého století projevil o zapadlou vísku sebenepatrný zájem.¹

Až souhra okolností, počínaje změnou politické situace v zemi po roce 1989, způsobila, že z téměř neznámé hraniční obce vyrostl nevídaný tržní fenomén, jehož proslulost přilákala v polovině devadesátých let dokonce reportéry *BBC* a *New York Times*. Co tomu všemu

Potůčky – pohled na centrální tržnici

předcházelo? Zejména otevření hraničního přechodu Potůčky-Johannegeorgenstadt pro pěší v červnu 1991. Poklidnými končinami, kterými zřídka kdy projelo auto, začaly proudit davy německých turistů, kterým obec neměla co nabídnout. „Najednou se kolem nás valily desítky tisíc lidí a my na ně mohli leda tak zírat – v obci byla tehdy *Jednota*, zásobovaná všelijak, a restaurace *Halda*, taková obyčejná čtyřka, kterou hospodský otvíral a zavíral, kdy se mu zachtělo,“ popisuje atmosféru v Potůčkách tehdejší starosta Josef Fořt (starostou 1990-1998).

V té samé době začínala podnikat řada bývalých vietnamských pracovníků nebo studentů, kteří se rozhodli zůstat v Čechách i po zrušení mezistátních dohod o

---

¹ Historie obce Potůčky viz na: www.potucky-obec.cz

KRUŠNOHORSKÝ DRAK ANEB VIETNAMCI V POTŮČKÁCH

jejich zaměstnávání v českých podnicích nebo o studiu na vysokých školách.² „Rozkládali si stánky se zbožím hlavně v Karlových Varech, Sokolově a okolí,“ vypráví dnes již exstarosta Josef Fořt, „a nás prostě napadlo sednout do auta a objíždět je s návrhem, jestli by nechtěli podnikat u nás, vzhledem k potenciální klientele.“ Že se díky tomu Potůčky změny v nejslavnější česko-vietnamskou tržnici v republice, tenkrát samozřejmě nemohl tušit.

Fenomén z Potůček ale neudělal jen obchod, nýbrž i ojedinělá symbióza vietnamské komunity a místních obyvatel, radnicí počínaje. Potůčky nejsou jedinou obcí v pohraničí, kde se rozmohl vietnamský obchod – i v dalších případech šlo přitom o opomíjené a chudé končiny, kde se po otevření hranic naskytla jedinečná možnost podnikání orientovaného na majetnější sousedy; tak vznikly tržnice v Božím Daru, Aši, Tachově (Svatá Kateřina), Rozvadově, Folmavě, Železně Rudě, ve Strážném, Vyšším Brodě, Varnsdorfu aj. (viz mapka). Zdaleka ne každá obec, v níž vznikla vietnamská tržnice, však vycházela s vietnamskou komunitou tak dobře jako Potůčky. Starostové některých významných příhraničních středisek stánkaře v obcích naopak viděli neradi.

V červenci 1999 proběhla diskuse tří starostů na téma problematiky vietnamských komunit v příhraničních obcích a s tím spojeného stánkového prodeje na vlnách *Českého rozhlasu*: přizváni byli starostové Potůček, Železně Rudy a Tachova. Nový starosta Potůček Zdeněk Metlička (starostou 1998-2001) se už týden předtím svěřil *Karlovarským novinám* s obavami, že se nejspíš dostanou do sporu.³ Oprávněně. Jednotlivé obce přistupovaly k problematice rozdílně, z čehož pramenily i rozdílné názory: „Tachovští a Železnorudští mají problémy,“ popisoval posléze diskusi Zdeněk Metlička, „protože správou vietnamských tržišť pověřili soukromou firmu a ztratili přehled. U nás jsme šli jinou cestou. Stánkový prodej, a to i na soukromých pozemcích, máme podchycený přímo na obecním úřadě.“ Podle jeho slov byli ostatní starostové takovým řešením, které umožňuje okamžitou kontrolu všech stánkařů v obci, velice překvapeni. Co se týče formy prodeje, vyjádřil se potůčkovský starosta také jasně: „Pokud naše zákony umožňují tuto formu

---

2 Smlouva, na jejímž základě přijížděli vietnamští občané na vyučení, praxi nebo studium do tehdejší ČSSR, byla československou stranou zrušena v roce 1990. Po vytvoření ČSFR došlo dle rozhodnutí naší vlády k finanční kompenzaci za porušení smlouvy na účet Ministerstva práce, válečných invalidů a sociálních věcí VSR, avšak tlak na návrat vietnamských občanů do vlasti nebyl důsledný.

podnikání, nebudu se bránit. Zvláště, když to obci přináší nemalé finanční prostředky.“ Uznal ovšem, že rozdílnost názorů starostů souvisela i s geografickou polohou obcí. Zatímco Potůčky sousedí s chudým Saskem, Železná Ruda a Tachov s bohatým Bavorskem. Z toho vyplývá, že zájem německých zákazníků o levné nákupy v Potůčkách - a z toho plynoucí profit obci - je nesrovnatelně větší než na hranicích v západních Čechách.⁴

Dnes je již zlatá éra potůčkovské tržnice tatam, jako ostatně upadají časy vietnamských tržnic v zemi všeobecně. Můžeme tak očekávat, že naprostá většina vietnamských obchodníků odejde a Potůčky se vrátí ke svému bývalému klidu. I z toho důvodu jsme se však rozhodli hlavní téma tohoto bulletinu věnovat právě jim – dokud ještě zdejší tržnice funguje a zmíněná symbióza starousedlíků, vietnamských prodejců a německých zákazníků trvá. Pojdme si přiblížit vývoj tržnice v Potůčkách od samého začátku.

Symbióza vietnamsko-německá

Na samém začátku devadesátých let (tržnice zde vznikla v roce 1992) přiděloval obecní úřad v Potůčkách malé pozemky vietnamským prodejcům velice ochotně a bez obav - stačilo přijít s živnostenským listem. *„Začátky byly takové váhavé, první Vietnamci, které jsme k nám nalákali, na nás koukali jak na cvoky,*“ směje se dnes Josef Fořt. To, že nápor vietnamských obchodníků v obci se v nadcházejících pár letech zvýší natolik, že centrum pokryje dalekosáhlý labyrint až tisíce dřevěných stánků, úřad opravdu nečekal. *„Začalo to přerůstat do obludných rozměrů,*“ svěřil se o pár let později reportérce *Respektu* Zdeněk Metlička: *„tehdy jsem se jako místostarosta nestyděl vzít multikáru a motorovou pilu a normálně jsem jim to boural.*“ Jeho radikální ofenzíva však příliš úspěšná nebyla. *„Jsou pilní jako včeličky. Do večera si klidně postavili stánek nový, a my jsme to prostě za čas vzdali.*“⁵ Problém nastal hlavně z toho důvodu, že obec rozprodala část pozemků svým obyvatelům; mnozí z nich pak neodolali nabízeným sumám vietnamských obchodníků, a obec tím pádem částečně ztratila kontrolu.

Sasové z protějšího kopce začali Potůčky, v němčině stále s původním názvem Breitenbach, ne náhodou žertem přezdívat *Asiabach*. Už v první polovině

---

3 Karlovarské noviny: *Starosta Potůčků bude v rozhlase*. 26. 6. 1999

4 Karlovarské noviny: *V otázce vietnamských tržišť se starostové neshodli*. 10. 7. 1999

5 *Respekt*; příloha nadace Člověk v tísni: *Číňané by nás převálcovali* (red. Hana Čáповá). 22. 2. 1999

KRUŠNOHORSKÝ DRAK ANEB VIETNAMCI V POTŮČKÁCH

devadesátých let se sem sjíždělo denně na dva tisíce obchodníků, z 90% vietnamských, a na třicet tisíc zákazníků, převážně z Německa. Zatímco první vietnamští obchodníci přijížděli se zbožím v tašce na kolečkách vlakem, zanedlouho už plnily příjezdovou silnici k Potůčkám jejich automobily, pro něž nestačilo parkoviště. Někteří vietnamští prodejci se usadili v okolí (Horní Blatná, Abertamy, Pernink, Ostrov), ale řada jich (podle tehdejšího starosty Fořta 80%) dojížděla i ze značných dálav. Stejně jako německý zákazník. Sasko mělo tehdy více než pětinu nezaměstnaných a chudší Němci neváhali jezdit na nákupy do Potůček v hromadných zájezdech. Jazykem trhu se stala němčina, převládajícím platidlem německá marka. Pro představu zkušenost reportéra *Slova na neděli* z léta 1994: „*Najedl jsem se v saské restauraci Grenzstübl... Za konzumaci nevalné klobásy a teplého redengerského piva jsem zaplatil pět marek, abych zjistil, že za potokem na české straně si za týž obnos dám čtyři dobré Staroprameny a jednu dobře ohrilovanou uzenku...*“⁶ Není divu, že zde bylo postupně pro německé turisty otevřeno přes dvacet restaurací, noční klub i kasino, a všechny tyto podniky s úspěchem prosperovaly.

Zatímco Potůčky vzkvétaly, sousední městečko Johanngeorgenstadt trpělo. Pro tisíce aut a desítky zájezdových autobusů, které do vedlejších Potůček směřovaly za levným nákupem, musela tamní radnice zřídit rozsáhlé parkovací plochy za více než jeden milion marek, jak se reportérce německé televize ARD svěřil zdejší starosta Wolfgang Kraus: „*Museli jsme udělat pořádek v dopravním chaosu. Řidiči, kteří za každou cenu chtěli parkovat co nejbliže hraničního přechodu, byli tak arogantní, že dokonce některým organizátorům přejeli přes nohy.*“ Johanngeorgenstadt, původně vyhlášené středisko klasických zimních sportů, začal být denně zamořován škodlivinami z výfukových plynů, což nejednou přimělo místní obyvatele obrátit se na svého ministra životního prostředí s peticí o pomoc.⁷

Co německé zákazníky do Potůček tak lákalo? Vedle nízkých cen i sortiment, který byl přepestrý a ušitý jim na míru: oděvy od spodního prádla po čepice, všemožné domácí potřeby, nejrůznější elektronika, náhradní díly do aut, hračky, sklo, videokazety, alkohol, cigarety. Z potravin hrály absolutní prim balené šišky kynutého knedlíku (o víkendovém odpoledni býval vždy beznadějně vyprodán), ale na odbyt šlo i pečivo, mléčné výrobky, med nebo houby. Okraje hlavních cest

⁶ Slovo na neděli: *Czech klondike 1994. Nejbohatší obcí českého krušnohoří jsou ještě včera skomírající Potůčky* (red. Jindřich Marek). 11. 6. 1994

⁷ Týden: *Milionářská vesnice* (red. Blanka Závitkovská). 13. 5. 1996

lemovaly armády plyšových potvor a plastových trpaslíků - bůhvíproč Němci tolik oblíbených. Všudypřítomný byl rovněž Luxol, společně s rozličnými dřevěnými výrobky - ptačími budkami počínaje, zahradním nábytkem konče. Atmosféru Potůčků v jejich obchodnickém rozmachu popsal výstižně jeden reportér *Plzeňského deníku*: „Kritik bez přívlastků si v Potůčkách přijde na své už při vjezdu: jedna z prvních hospod od Blatné se honosí názvem Dreckschänke, černé tabule zvou v němčině na česká jídla, platí se tu v markách i v korunách, v zátočině se strakatí houfy trpaslíků. Ulice i tržiště přetékaají lidmi, voní kůže, znějí nasládlé hity, návštěvníci zevlují, Vietnamci vábí a všechno to připomíná turistická tržiště v Dalmácii nebo v Řecku, kterýžto dojem nesmaže ani vzdorný název restaurace U Čecha.“⁸

Zkrotit nadmíru živelné podnikání obchodníků se nakonec obci přece jen podařilo, nadto docela elegantně. Nejdříve vešla v platnost nová obecní vyhláška, na jejímž základě nesměl být v obci postaven žádný nový prodejní stánek a k danému termínu musely všechny černé stavby zkrátka zmizet. A ještě jedno překvapení na místní obchodníky čekalo: „Ve spolupráci s architekty bychom chtěli dát prodejním

V dobách potůčkovského rozkvětu zde bylo německých návštěvníků mnohem více

stánkům, kterých je v naší obci nepočítaně, mnohem přijatelnější architektonický řád,“ prozradil tehdy záměr obce její starosta novinářům.⁹ Roli tu přitom hrála

---

⁸ Plzeňský deník: *Několik zajímavých postřehů na obchodní fenomén pohraniční obce Potůčky na Karlovarsku*. 9. 9. 1998. Pozn. aut.: zde reportérem zmíněná restaurace U Čecha byla ve skutečnosti místním řeznictvím a hostinec Dreckschänke býval významným hotelovým a kulturním podnikem, jenž proslavil na počátku 20. století zejména božídarský písničkář Anton Günter; své presidentské apartmá zde měl dokonce Tomáš Garrigue Masaryk.

⁹ Karlovarské noviny: *V Potůčkách likvidují...* 5.11.1997

KRUŠNOHORSKÝ DRAK ANEB VIETNAMCI V POTŮČKÁCH

zejména bezpečnost - každý chtěl prodávat, ale protipožárních opatření nedbal nikdo. Není divu, že tu jednoho podzimního dne roku 1997 došlo k natolik rozsáhlému požáru, že se škody vyšplhaly na miliony korun a jen zázrakem nebyl nikdo zraněn. *„Tenkrát zasahovalo snad osm hasičských sborů, včetně německého. Potůčky v plamenech, propanbutanové bomby bouchaly – málem jsem zešléle! Hasiči mi po takovém požáru v podstatě dali nůž na krk: buďto se tržnice změní, nebo ji zavřou. Katastrofa tak nakonec paradoxně Potůčkům prospěla – dopředu jsme místo po místě v plánované hale rozprodali zájemcům, čímž vesnice vydělala jednorázově tolik, že jsme postavili nejen halu, ale zbylo i na bazén,“* hodnotí dnes událost Josef Fořt. Nová krytá centrální hala s dvěma sty dvaceti obchodními stánky byla slavnostně otevřena v létě 1997 a zajistila požadovanou bezpečnost i určitou kultivovanost tržnice a obce. Josef Fořt se při vzpomínce na její stavbu přesto neubrání emocím a úsměvu: *„Stanovil jsem pro ni šibeniční lhůtu tři měsíce - stavěli jsme ji za peníze obchodníků, takže to byla obrovská zodpovědnost. Nejdřív jsme ovšem z místa na ní určeného museli odstranit haldu hlušiny z vytěženého uranu.¹⁰ Objednali jsme buldozer a nikdy nezapomenu na pohled, jak před sebou hrnul tu hromadu, a za ním současně stloukali lidi nové prodejní boudičky...“*

Český Klondike

Příjmy z pronájmu prodejních míst plynoucí do obecní pokladny Potůčků se po rozpačitých začátcích proměnily v milionové částky, díky nimž obecní úřad nastartoval takové investice, o kterým se jiným českým obcím mohlo leda tak zdát. *„Vesnici jsem přebíral zadluženou, jedinou zdejší vymožeností byl televizní rozvaděč,“* ohlíží se do minulosti Josef Fořt, *„ovšem nedlouho po vzniku tržnice se stávalo, že jsem na obecní bankovní účet do Karlových Varů převážel v hotovosti služební multikárou třeba osm milionů korun!... Když jsme pak vybírali od obchodníků kauce na prodejní místa v hale, Vietnamci nám věnovali počítačku peněz, jakou mají v bankách, protože nebylo v lidských silách takové částky spočítat,“* vzpomíná.

Pochopitelně také samotní obyvatelé vesnice začali ze zřízení tržnice profitovat. Mnozí se aktivně zapojili do obchodu nebo je zaměstnaly zdejší krámky, restaurace či bufety, jiní pronajali své pozemky vietnamským podnikatelům, další si přivydělávali hlídáním vietnamských dětí, na které jejich rodiče během práce

---

¹⁰ V okolí Potůčků se nacházely uranové doly, pozn. aut.

v tržnici neměli čas. V obci o třech stovkách obyvatel našly práci přes tři tisíce lidí. Nebyli to jen domorodci a vietnamští prodavači, do Potůček dojížděli za prací i lidé z širokého okolí. „Většina prodávala, ale uplatnila se tu i řemesla – truhláři, svářeči... Někdo musel zajišťovat technické služby, odklizení odpadků... Jezdili k nám lidi různých profesí, měli jsme tu třeba i básníka z Náchoda,“ vyjmenovává Josef Fořt. Tehdy se podle jeho slov vyplatilo například jen nakoupit zboží v některém supermarketu, vyložit jej na stánek v Potůčkách a stoprocentní zisk byl zaručený. Kurs marky vůči koruně totiž dovoloval obchodníkům ceny napružit, přitom pro německé zákazníky byly pořád výhodné. „Jeden známý mi popisoval, jak jeho žena nestačila vybalovat zboží a on sám jen smetával marky do krabice od bot, protože peněženka by mu na ten obnos jaktěživ nestačila. Tady se opravdu rejžovalo, bez nadsázky; našli se tu i takoví rádoby frajeři, kteří si v té době připalovali cigarety tisícikorunou.“

„Krušnohorský zázrak“, „český Kuvajt“ či „milionářská vesnice“ - takových a jiných přirovnání se Potůčky v tisku dočkaly nesčetněkrát, zejména koncem devadesátých let, kdy se o nich opětovně psalo jako o nejbohatší obci v České republice. „Tím, že jsme nerozprodali obecní pozemky, jsme měli od začátku situaci ve svých rukou. Navíc nabízíme lepší podmínky, takže většina stánkařů, ať už vietnamských či českých, podniká na obecním,“ omílali neodbytným novinářům stále dokola starostové Fořt i Metlička. Jenže není divu, že se tisk tolik zajímal. Ani jeden ze starostů se sice tenkrát skutečnými čísly neoháněli, kolovaly však dohady o částkách více než dvaceti milionů korun ročně, které vietnamští obchodníci obecní pokladně přinášeli. „Psal se o nás jako o ekonomickém zázraku a nejbohatší vesnici, ale to je nesmysl,“ brání se Josef Fořt. „V největším rozkvětu sice vydělávala obec měsíčně 2,5 milionu korun, ale veškerý zisk se vždycky ihned investoval; vždyť jsme začínali prakticky od nuly.“

Vítejte na Klondajku

Zatímco okolní obce marně sháněly peníze na opravu veřejného osvětlení, pro Potůčky s třemi sty padesáti stálých obyvatel nebyl problém vybudovat kompletně

KRUŠNOHORSKÝ DRAK ANEB VIETNAMCI V POTŮČKÁCH

novou infrastrukturu, trafostanice, rozvody elektřiny, vodovod, kanalizaci či čističku odpadních vod. Obyvatelé se dočkali zavedení plynu i kabelové televize, generálních oprav obecních budov včetně základní školy a mateřské školky. Obec zřídila šestičlenný policejní sbor, lékařskou ordinaci (počali sem zajíždět střediskový lékař a pediatr z Perninku), důchodcům přispívala 25 Kč na obědy a v zimě na topení v hodnotě celkových nákladů. Přitom si radní uvědomovali, že vietnamští podnikatelé tu nemusí být navždy, takže investovali i do možných lákadel pro turisty; konkrétně do víceúčelové sportovní plochy pro tenis, squash a volejbal a do luxusního šestnáctimetrového krytého bazénu s protiproudem, podvodním osvětlením, opalovacími terasami, perličkovými koupelemi, soláriem, saunou a posilovnou. „Podle mne jsme jediná tak malá obec v Evropě s takovým bazénem,“ pochlubil se po jeho kolaudaci v roce 1998 Josef Fořt reportérům. „Rádi bychom z naší obce vybudovali nadstandardní turistické a sportovní středisko, které by zaujalo něčím novým.“¹¹

Nemálo novinářů se o radních obce vyjadřovalo s respektem a uznáním, jak pohotově a účelně – navzdory svému mládí (první potůčkovský porevoluční starosta Josef Fořt patřil s ročníkem narození 1957 svého času k nejmladším starostům v republice) – si v provozu obce vedli. *Týdeník Karlovarska* z roku 1994 píše mimo jiné o Potůčkách: „V pátek 15. prosince se dočká slavnostního otevření nová hasičárna. První oficiální setkání občanů Potůček a Breitenbachů se uskuteční v Mörlenbachu v Hessensku. Obec usiluje o začlenění do Panevropské unie, jejíž zástupci se zúčastnili zářijového jednání v obci Potůčky. V listopadu vzniklo Sdružení přátel obce Potůčky a zakládajícími subjekty se stala obec, Sbor dobrovolných hasičů a TJ. Prostě v Potůčkách není živo jen na trhu...!“¹²

I přes velkou koncentraci lidí se obec nikdy nepotýkala s většími kriminálními potyčkami. „V obci vládne pořádek – na rozdíl od mnohých jiných příhraničních obcí, kde k udržení pořádku chybí nejen peníze, ale často i vůle,“ píše třeba *Plzeňský deník*. „I přesto, že se k nám stahuje tolik turistů, že obcí proteče spousta peněz, si troufám říct, že jsou Potůčky bezpečná obec,“ řekl pro změnu *Karlovarským novinám* jeden z obecních strážníků. Jen za rok 1998 prošly obcí až těžko uvěřitelné tři miliony lidí. Ohromný počet turistů přilákal samozřejmě i kapsáře, ale jak s nimi, tak s výtržnostmi si místní strážníci dokázali poradit. „Z počátku k nám jezdily party mladých Němců, kteří nám tady tropili nepořádek,

11 Karlovarské noviny: *Potůčky se chtějí stát nadstandardními*. 3. 12. 1998

12 *Týdeník Karlovarska: Radnice v novém kabátě*. 15. 12. 1994

ale hned ze začátku jsme podobné party zpacifikovali, takže daly pokoj. S Vietnamci nemáme vůbec žádné problémy. Ti si vyřizují své problémy mezi sebou," podělil se o své zkušenosti ještě strážník.¹³ „Vietnamci na to nemají ani čas - pracují do večera a po nocích nikam nechodí," snaží se přiblížit život obchodníků také Josef Fořt, „s Vietnamci jsme opravdu nikdy, nikdy problémy neměli.“

Komu však Potůčky dodnes leží v žaludku, je Česká obchodní inspekce, a také řada státníků, kteří lamentují nad úniky peněz do státního rozpočtu. Už první starosta Fořt se k tomu ale vyjádřil docela jasně: „Se mnou mají vietnamští obchodníci všechny dokumenty v pořádku. A že stát nevidí ani korunu? To je nesmysl. Vždyť ti lidé si tu kupují auta, pronajímají byty nebo třeba opravují domy.“ A dodává: „Jsou jiní než my, ale pokud si s nimi vyjasníte pravidla hry, všechno klape.“¹⁴ Druhý starosta Metlička byl ještě razantnější: „Upřímně řečeno, tyto problémy nás vůbec nezajímají, na to jsou vyčleněny jiné orgány – finanční úřady a podobně. Pro nás jsou rozhodující zabrané metry - ty sledujeme a za ně vybíráme peníze.“ A jinde udává: „My tvrdíme, že když je vše dobře zorganizováno, dá se to využít pro rozvoj obce. Naším cílem je něco pro občany udělat, chceme, aby se nám v obci dobře žilo.“¹⁵

Symbióza česko-vietnamská

„Vím, že je tady Honza, Martin nebo Lukáš..." snažil se redaktorce Respektu ukázat svou orientaci ve jménech vietnamských prodavačů dnes již rovněž exstarosta Zdeněk Metlička. Také se netajil, že s mnohými z nich se sprátelil. „Když jsem tady rozjížděl soukromou prádelnu, Martin mi dost pomohl. Začínal jsem s nulou a on mi půjčil peníze a auto, potom jsem zajel do Mnichova k jeho kamarádovi, a tam jsem si koupil několik starších typů praček do začátku.“¹⁶ Podobně jeho předchůdce Josef Fořt, který dokonce díky souběhu jistých okolností přišel ke třem vietnamským dcerám: „To tu byl pan Cuong - Petr, kterého snad jako jediného Vietnamce nebavil obchod. Nechal tedy prodávat svou dceru a sám trávil většinu času v mém autoservisu, kde jsme si povídali o všem možném. Pak mu ale zemřela

13 Karlovarské noviny: *Potůčky jsou prý i přes problémy bezpečnou obcí*. 18. 2. 1999

14 Respekt: *Proti diktatuře Asiatů* (red. Martin Kontra). 7. 10. 1996

15 Týdeník Karlovarska: „Jestli jsou Potůčky bohatou obcí? To je relativní," říká starosta František Metlička. 4. 8. 1999

16 Respekt; příloha nadace Člověk v tísni: *Číňané by nás převálcovali* (red. Hana Čápková). 22. 2. 1999

KRUŠNOHORSKÝ DRÁK ANEB VIETNAMCI V POTŮČKÁCH

žena a musel se vrátit do Vietnamu, takže najednou přišel a řekl mi: nechávám tady svoje holky, teď jsi jejich táta ty,“ směje se tomu bývalý starosta dnes.

„Jistěže jsme ze začátku měli obavy, co řeknou na rozrůstající se stánkové kolonie místní,“ přiznává ještě Zdeněk Metlička. „Zase jsme si uvědomovali, že tržiště přinese peníze do obecní kasy. Když jsme si spočítali, že stovacetitisícová dotace od státu stačí taktak na provoz školy, tak jsme hledali jinou cestu, která by nám přinesla peníze (...) Nějaké rasové třenice? Ty nikdy nebyly. Jen zpočátku šlo o dodržování norem, které vietnamští prodejci neznali nebo znát nechtěli. Rasové problémy tu ale dodnes nejsou,“ zhodnotil Zdeněk Metlička přítomnost vietnamských obchodníků v obci.¹⁷ Josef Fořt navíc připomíná rozdělení obce na zónu obchodní a klidovou - obytnou; třebaže obytné části obce se trh příliš nedotýkal, stejně z něj měla velký užitek (např. vodovod nebo kabelovka).

A přestože zlaté časy „rýžování u potoka“ jsou dávno pryč, obci zůstalo ještě něco, co návštěvník upozoruje hned: nejen že tu rozdílné kultury vedle sebe docela bez problému žijí, ale navíc se i vzájemně obohacují, a to nejen po materiální stránce. V Potůčkách se setkáte s českou prodavačkou pečených klobás, která se naučila částečně vietnamsky a těší se na

V základní škole v Potůčkách

dovolenou v Hanoji, kam ji už léta v tržnici zvou její vietnamští kolegové. Vietnamci tvoří část fotbalového mužstva Potůčků a jako čestný člen byl přijat vietnamský občan do zdejšího dobrovolného hasičského sboru. Před dvěma lety vznikla v Potůčkách veřejná buddhistická modlitebna. Zajdete na *phở bò* (nudlovou polévku s hovězím) do místní vietnamské restaurace, kde se u vedlejšího stolu spolu s vietnamskými kluky hihňají české pubertáčky. Nebo oslavíte v té samé restauraci

¹⁷ Karlovarské noviny: *Od posledních komunálních voleb*. 18. 2. 1999

Tét Trung Thu a uslyšíte přitom „Pec nám spadla“ nejen z úst českých dětí, které byly na tento podzimní svátek vietnamských dětí přirozeně pozvány také. Stejně tak zdejší vietnamští podnikatelé neváhají finančně přispět na svátek dětí 1. června, kde se při závodech ve skákání v pytli utkají jak děti české a vietnamské, tak – díky blízkosti hranic – i německé.

Letos bylo v první a druhé třídě zdejší ZŠ z jedenácti žáků sedm vietnamských. „*My jsme rádi, že je tu máme – vždyť bez nich už by místní škola ani školka nebyla; i tak za jejich zachování bojujeme, malotřídky nemají na ministerstvu rádi, nevím proč,*“ krčí rameny ředitelka Obecné školy v Potůčkách Jana Kunstová. Všechny děti umí výborně česky – ať už díky předchozímu pobytu ve školce nebo české babičce. Fenomén ‘českých babiček a tet’, čili chův, se rozmohl v podstatě v celých západních Čechách. Vietnamští obchodníci vítají, že je při jejich práci o děti postaráno a navíc si osvojí češtinu. České ženy - zvláště ty v důchodu - vítají rozptýlení i přivýdělek do rodinného rozpočtu. Jedna z navštívených potůčkovských babiček s pěti vietnamskými vnoučaty hlídá v současné době tři ve věkovém rozpětí 1,5 až 3 roky. „*Pak už je často rodiče dají do školky,*“ říká. Neznamená to však, že tím její babičkovská role končí. „*Chodí za mnou na návštěvy, prostě jako za babičkou, slaví s námi Vánoce, které Vietnamci nemají, i jiné české svátky.*“ Současně kroutí hlavou nad tím, jak děti zvládají přecházet z jedné kultury do druhé. „*Celý den u nás mluví česky, mají české jídlo, kdežto večer je vyzvednou jejich rodiče, mluví na ně vietnamsky, a doma je čeká vietnamská večeře.*“

Pohled z druhé strany: „*Je pravda, že třeba v Karlových Varech se na nás koukají divně. V Potůčkách vůbec ne,*“ libuje si vietnamská absolventka právnické fakulty „Hanka“, která tu kromě tlumočnických služeb a poradenství krajanům doučuje vietnamské děti češtinu, vietnamštinu a angličtinu. Její maminka by se dala pokládat za jakéhosi neoficiálního ‘guru’ zdejší vietnamské komunity. Provozuje vedle jiného jedinou zdejší vietnamskou restauraci, je iniciátorkou založení zdejšího buddhistického svatostánku, zastupuje tu Svaz Vietnamců v ČR a do její organizace spadají i veškeré kulturní komunitní akce. „*Já obdivuji tu jejich nesmírnou pracovitost, ale i to, jak se dokážou odvázat a bavit - kam se na ně v tomhle Čechách hrabou!*“ reaguje vzápětí na otázku oslav vietnamských spoluobčanů mladičká servírka Kamila z bufetu v tržnici. „*Když Vietnamci něco oslavují, tak zábava trvá do rána, na peníze vůbec nekoukají a všechny kolem zvou - ta jejich pohostinnost je obdivuhodná!*“

Konec Vietnamců v Potůčkách?

V roce 1994 publikoval netradiční pohled na Potůčky další redaktor Slova na neděli: „Nezávidím ty zisky obci ani jednotlivcům a spíše mě zajímá, co bude zítra, až jednou dennodenní příliv tisíců turistů ustane, k čemuž musí zákonitě jednou dojít. Tisíce turistů se smrsknou na desítky, které zaskočí na pivo či pěší výlet po okolí, tržiště se scvrkne a příjmy z něj pro obě strany také. Kdysi se říkalo o tom, že když má někdo průšvih, skončí v Potůčkách a potom v kriminále. To bylo. Bývalo to i v Austrálii, kterou zakládali trestanci. Dnes je to bohatá země a právnuci zakladatelů země s vysokoškolskými diplomy přebírají prosperující firmy svých otců. Dopadnou podobně alespoň v malém i Potůčky, nebo čerství zbohatlíci naloží se svými penězi jako horníci v nedalekém Jáchymově v 50. letech, kteří vydělávali po boku politických vězňů desetitisíce, které většinou prochlástali...?“¹⁸

Pravda, ne všichni Potůčkovští se s rychle nabitým bohatstvím srovnali. „Někteří skončili špatně, protože to neunesli – dali se dohromady s lidmi, kteří je obrali apod. Kdysi vydělávali statisíce, dnes jsou rádi za bídě placenou manuální práci v hypermarketech; kdo neinvestoval, teď pláče,“ přiznává odvrácenou tvář potůčkovského „Klondiku“ Josef Fořt. Takových jedinců

však není mnoho. Naopak investice do obce a obratnost zbytku zdejších živnostníků jsou vidět na každém kroku - s jinými obcemi v krušnohorském pásmu v současné době nenaleznete srovnání.

Z rozhovoru štamgastů v místní hasičárně: „V Potůčkách chcíp’ pes!“ Reakce spolustolovníka: „Jakto? Vždyť do šesti tu jsou Vietnamci...“ Ovšem jak dlouho ještě. I dnes, po večerním zavření tržnice z Potůčků, naprostá většina vietnamských obchodníků odjede do svých domovů v okolí a obchodní zóna připomíná kulisy

Tết Trung thu – Svátek středu podzimu v Potůčkách

zbudované na Barrandově. Bydlení zde našlo pouze pár vietnamských rodin, díky nimž pak do vyprázdněné obce vyhrává z otevřených oken jejich domovů vietnamské karaoke. Hanka se jen směje: „To je tím, že v Potůčkách prostě nebyly byty. Kdyby byly, tak je z Potůčků regulérně vietnamská vesnice!“ Jenže zákazníků skutečně výrazně ubylo a kulisou se pomalu stává i tržnice za provozu. Opustí Vietnamci Potůčky? Jedna z místních českých obchodnic reagovala skoro vyděšeně: „Ježiš, kde bychom pak brali tu jejich rýži? Celá vesnice je na ní už závislá!“

Sami vietnamští prodejci pochopitelně nejsou zmírající tržnicí nadšení. Často už žijí víceméně z rezerv, takže přemýšlejí nad přesunem jinač. V době, kdy s některými z nich autorka článku zapředla rozhovor, viděli východisko v práci v továrnách; o zpáteční cestě do Vietnamu by uvažovali pouze v krajní nouzi. Řadě z nich se tu narodili potomci, kteří k vlasti svých rodičů žádný vztah nemají, a rodiče jim zároveň chtějí dopřát zdejší vzdělání. Josef Fořt odhaduje počet vietnamských prodejců v potůčkovské tržnici v současnosti na pět set. „Jistě, tak dvě třetiny z nich budou muset odejít za prací jinač, ale menší počet se jich tady uživí bez problému. Obec má nakročeno stát se vyhledávaným turistickým střediskem, už nyní tu skupují pozemky Holanďané,“ míní. Maminka Hanky je třeba právě z těch, kteří v Potůčkách zapustili kořeny, a přinejmenším do stáří nehodlá prostředí měnit - díky investicím ani nemusí. A vietnamská vnučata potůčkovských babiček? Kdyby bylo po jejich, také by neměnila...

Šárka Martínková

Prameny a použitá literatura:

Brouček, S. *Český pohled na Vietnamce*. Imigrace, adaptace, majorita 2. Etnologický ústav AVČR, Praha 2003

Vybraný tisk z let 1994-1999

Rozhovory s obyvateli Potůčků a starostou obce v letech 1990-1998 Josefem Fořtem během podzimu 2008

---

18 Slovo na neděli: *Klondike 1994* (red. Jindřich Marek). 11. 6. 1994

Přehled tržnic v příhraničních oblastech ČR

Po – Potůčky

BD – Boží Dar

Ve – Vejprty

Hsv.Š – Hora sv. Šebestiána (Rašelina)

Hsv.K – Hora sv. Kateřiny

Mo – Moldava

Du – Dubá (Klid II, Dubín)

Pe – Petrovice (Pema)

Hř – Hřensko

DP – Dolní Poustevna

Ji – Jiříkov

Rb – Rumburk

Vd – Varnsdorf („Via Didi“)

Hn.N – Hrádek nad Nisou

St – Strážný

ŽR – Železná Ruda

Fo – Folmava

Lí – Lísková

Že – Železná

SKa - Svatá Kateřina

Ro – Rozvadov

Br – Broumov

SK – Svatý Kříž

Aš – Aš (Lipový dvůr)

Vo – Vojtanov

Kr – Kraslice (Hraničná)

Alexandre de Rhodes

Alexandre de Rhodes (1591-1660) je zajisté nejznámějším ze všech křesťanských misionářů, kteří kdy byli vysláni na území Vietnamu. Narodil se ve francouzském Avignonu a ve 21 letech vstoupil do Tovaryšstva Ježíšova, tedy jezuitského řádu. V roce 1624 byl pak vyslán do Annamu (tehdy bylo tohoto označení užíváno pro celé vietnamské území). Nejdříve pobýval v jižní části země, tj. v Kočinčíně (Đàng Trong), později v severní, v Tonkinu (Đàng Ngoàì). Pro nové náboženství se mu údajně podařilo získat tisíce konvertitů. Během svého působení se naučil vietnamsky a na základě práce předchozích portugalských a španělských misionářů se pokusil vytvořit přepis vietnamštiny do latinky, který měl napomoci dalšímu šíření křesťanských textů a víry jako takové. Jeho přepis pak později významně přispěl ke vzniku latinizovaného vietnamského písma, jímž se vietnamština zapisuje dnes.

*Alexandre de Rhodes je autorem dochovaného Annamsko-portugalsko-latinského slovníku. Kromě toho napsal několik knih týkajících se Tonkinu a také tři svazky zápisků ze svého misionářského působení, jež vydal v r. 1653 pařížský nakladatel Sebastien Cramoisy. Naše ukázka pochází z úvodu druhého svazku, jenž vyšel pod názvem *Les Divers voyages et missions dans le royaume d'Annan, qui comprend le Tunquin et la Cochinchine* (Rozličné cesty a mise do království Annanského, ježto zahrnuje v sobě Tonkin a Kočinčínu).*

Alexandre de Rhodes

Rozličné cesty a mise do království Annanského, ježto zahrnuje v sobě Tonkin a Kočinčínu

Kapitola I. - Situace v království Kočinčinském

Není tomu ještě ani padesát let, co se Kočinčina oddělila jakožto samostatné království od Tonkinu, jehož předtím byla po sedm set let součástí. Ten, kdož se o zbavení tohoto jha přičinil, byl předkem vládce současného: byl guvernérem a švagrem tonkinského krále, jenžto ho do těch míst dal vyslat. Po té, co tamo zůstal po nějaký čas, přišlo mu, že označení 'král' jest zvučnější nežli 'guvernér' a že být svrchovaným vládcem by bylo lepší než být jen vasalem, pročež se proti svému princovi vzbouřil a učinil se pánem nového království. Toto postavení si

Jsou namnoze bohatí, neboť jejich země jest úrodná a jest zavlažována dvaceti čtyřmi krásnými řekami, ježto umožňují plout ve vší pohodlnosti po vodě do všech míst v zemi, což následně usnadňuje obchod i cestování. Tyto řeky způsobují každoroční záplavy v měsících listopadu a prosinci, někdy až tři, a ty hnojí půdu a činí ji jen o to úrodnější: v tom čase se lidé v zemi pohybují toliko na lodích, a jejich domy jsou vystavěny tak, že je mohou otevřít vespod, aby tudy voda protekla; za tím účelem jsou všechny postaveny na velkých sloupích.

V Kočinčíně jsou zlaté doly, a také převeliké množství pepře, pro něž sem jezdí i Číňané, a mnoho hedvábí, z něž se běžně dělají i rybářské sítě, ba taktéž lanoví na korábech. Cukru mají takový nadbytek, že jej prodávají nanejvýš v ceně dvou solů za množství, jež se vejde do úložné kóje v lodi; hodně jej posílají do Japonska; třebaže jest docela chutným, zdá se mi, že jej nedokáží učinit tak čistým jako my. Cukrová třtina je zde výtečné chuti, a lidé jedí ji tak, jako my jíme jablka, vždyť také takměř nic nestojí.

Jest pravda, že země jejich neoplývá obilím, vínem, ani olejem, avšak není záhodno vyvozovat z toho všeho, že by se tam žilo špatně. Mají takových věcí, kterých my nemáme, a ty způsobují, že jejich pokrmů nejsou méně dobré nežli ty evropské. Jest pravda, že nepoužívají tolikero omáček, jak to činíme my: snad proto jsou zdravějšími a jsou ušetřeni řady nemocí, jež sužují nás, jak již jsem podotýkal, když jsem se zmiňoval o Číně.

Ze všech zemí na světě toliko v Kočinčíně roste onen známý strom, jenžto kalambuk² se zove a má tak vonné dřevo a slouží k výrobě tolika léků. Jsou jej tam tři druhy, z nichžto nejcénnější se jmenuje kalamba, jeho vůně jest úžasná, slouží k posílení srdce a jako lék proti všem druhům jedu. I v samé této zemi se jeho cena vyvažuje zlatem. Další dva druhy jsou aquila a běžný kalambur, kteréžto jsou menší nežli prvý druh, avšak i ony mají stále ještě vynikající účinky.

Pouze v Kočinčíně také lze nalézt určitá ptačí hnízda, jež se posléz přidávají do polévek, k masu, mají tak lahodnou chuť, že jsou pochoutkami pro ty nejváženější velmože. Jsou bílá jako sníh a sbírají se na některých skaliscích jejich moře, naproti pevnině, kde rostou kalambuky, a kromě těch míst je nelze nikde jinde nalézt. To mne přivádí k přesvědčení, že ptáci, jižto dělají tato hnízda, zřejmě olizují tyto

---

1 Viet. *Ké Hué* – dnešní město Hue.

2 Jde o stromy rodu *Aquilaria*, viet. *trâm hương*, český botanický název je *orličín*, v současné francouzštině *calambac*.

stromy a z jejich šťávy pak, možná smíšené s mořskou pěnou, vytvářejí svá hnízda, kteráž jsou tak bílá a tak libé chuti, jakkolivěk se nedají jísti samotná, nýbrž se vaří s rybou či masem.

A v této zemi jest rovněž velké množství stromů, na nichžto visí ohromné vaky plné jakýchsi kaštanů³. Jeden člověk unese pouze jediný takový vak, a zřejmě tomu chtěla sama prozřetelnost Boží, že nevyrostají na větvích, jež by je nemohly unést, anobrž přímo na kmeni. Vak ten je tvořen silnou, hutnou slupkou, kterou jest třeba rozříznout, a uvnitř se pak objeví někdy až pět set takových kaštanů, avšak podstatně větších nežli naše. Leč co na nich nejlepším, to jest světlý, kromobyčejně šťavnatý povlak, jenžto se z kaštanu svlékne před tím, nežli se tento počne vařit.

Ananasy, kterýchž si tak ceníme ve Francii, jsou tam docela obvyklé, a jsou věru větší nežli naše běžné melouny, a také nepoměřitelně chutnější, jsou-liť ovšem čerstvé. Rostou přímo ze země, takměř jako artyčoky, s nimižto mají podobné listy, přičemž vnější slupka jest červená a žlutá, plná malých pupenů a výstupků, zatímco vnitřek jest velmi lahodný, a jeden člověk sotva dokáže sníst celý plod, jehož snědení spíše zahřeje, než-li osvěží.

Nebudu se více zmiňovat o dalších ovocích, jež tato dobrá země plodí, jako jsou vodní melouny, podobné těm, kteréž jsem byl spatřil v Itálii: tři odrůdy pomerančů, jimžto se naše pranic nepodobají; člověk, který je jí, má pocit, že jde o naše muškátové hrozny. A pak pravte, že tato země naší se nevyrovná.

Kapitola II. – O prvních kazatelích, již byli vstoupili do Kočinčiny, aby zde hlásali Evangelium

Není to úrodnost této země, ježto se mi jevila rozhodující, nýbrž významné plody, kteréžto kázání Evangelia zde zanechalo za tak krátký čas, jsemť toho svědkem a mohu říci, neboť jsem tam byl vyslán celkem pětkrát, že vždy jsem tam spatřoval hojná požehnání této plodné země, o níž hovoří David (85,13) a již Nebesa skrápějí rosou, a na nížto všechna pole dávají všemožné druhy ovocí s neobyčejnou hojností.

Prvními, jimžto se dostalo zásluhy býti posláni do tohoto Království, aby zde zpravili o Ježíši Kristu, o němž nikdo do té doby tu netušil, byli Otec François Buzomi z Neapole, opravdový apoštol Kočinčiny, jenž se cele oddal svému poslání, když zde po dvacet let pracoval s odvahou, již nemožno sdostatek vynachválit, a jeho

---

³ Tímto vakem je plod *žakie*, dle angl. zvané též *džekfruit*.

druh, Otec Diego Carvaille, kterýž posléz do Japonska odešel, aby tam skonal mučednickou smrtí.⁴

Ten, jenž dal příležitost započít tuto misi, byl Ferdinand da Costa, portugalský šlechtic, kterýž se vracel z Macaa z cesty, již byl vykonal do Kočínčíny. Vyhledal naše Otce a vyprávěl jim o tom, co tam byl spatřil, a o nadějně příležitosti moci obrátit na víru toto Království. Otec Buzomi se po té řeči odebral ke svému představenému a vrhl se mu k nohám, žádaje svolení k odjezdu do té krásné země, kam ho povolává sám Bůh, a jeho žádosti bylo vbrzku vyhověno, protože vyjet mohl na počátku roku 1615. Odjel tam v den Stolce sv. Petra v Římě, osmnáctého ledna, a s bezmeznou oddaností svému počínání se odhodlal stavět kapli v přístavu keanském⁵, kamžto ho přivezla jeho loď o Velikonocích, a tam slavnostně proslovil první mši a pokřtil deset nových křesťanů.

Na památku Alexandra de Rhodes byly ve Vietnamu vydány poštovní známky hned dvakrát: v r. 1945 na známce VDR, v r. 1961 pak na známce jihovietnamské Republiky Vietnam.

Z toho přístavu pak jal se pokračovat v šíření víry v okolní krajině: během prvního roku získal již na tři sta novověrců, pro jejichž pohodlí postavil druhý kostel. Sám přitom kázal střídavě v jednom, pak v druhém místě, pokud byl ještě sám. Avšak dostalo se mu pomoci z Macaa, přijelit' mu na pomoc Otcové François Barret a François de Pina, oba velcí a neúnavní dělníci boží, jejichžto činnost následně v krátkém čase přinesla obdivuhodné plody mezi tamním lidem.

Leč zbožnost měla až příliš velký úspěch, aby ji nepočal ničit Ďábel, její úhlavní nepřítel. Nastala velká sucha, kvůli nimž přišla v niveč celá úroda. I Pohani naráz počali říkat, že za to mohou noví čarodějové, kteříž pod záminkou hlásání cesty Nebes jim přišli jen ničit jejich půdu. A v tom přesvědčení se jali napadat naše otce,

⁴ Francesco Buzomi, Diego Carvalho – v překladu ponecháváme jména v de Rhodesově francouzském přepisu.

⁵ Hoi An

vyhánět je z jejich kostelů a nutili je odejít do pouště, kde ničeho nutného k žití neměli, jen svou víru v Boha.

Ten jim ovšem vbrzku přišel na pomoc. Otec Buzomi si získal srdce Guvernéra provincie Quinchin⁶, jenžto se těšil velké přízni samého krále a následkem toho i velké vážnosti v celém království. Když se dozvěděl, jak špatně bylo naloženo s jeho přítelem, povolal ho bezodkladně do svého paláce, kde ho pozdržel a dobře ho hostil po celých pět týdnů. Následně mu dal přichystat pohodlný dům, do nějž ho dal odvézt na nejkrásnějším ze svých slonů. Ani tato vlídná péče však nezabránila tomu, aby Otec onemocněl v důsledku protivenství, jimž byl vystaven ve svém vyhnanství. V obavě, že ho ztratí, povolali ho jeho představení v Macau zpět, aby mu tak poskytli možnost znovu se zotavit, a on uposlechl bez námitek, leč Bůh chtěl tomu, že ve chvíli, kdy se již hotovil k odjezdu, opět nabyl svého zdraví a zas pomýšlel jen na svou práci.

Bylo to v roce 1618, kdy se opět ujal svého postu v provincii Quinchin, kde vedl Otce François de Pina. Oba počali zakládat novou misii. Ta však dlouho nevydržela v klidu, neboť Pohani ve své ďábelské zlovolnosti zlámali ruce a nohy několika sochám svých model, a pak je takto polámané vynesli na veřejné prostranství, obviňující křesťany, že to oni jsou původcem toho zločinu. Lůza ihned tomu uvěřila a takto popuzena přišla k domu Otců a hrubě naložila s jejich několika služebníky, jižto byli násilím odvezeni do vězení. Otec Buzomi se tajně odebral na královský dvůr, kde zdárně obhájil svou nevinnost a vrátil se s nařízením Krále, kterýž nařídil, že lid má ponechat Otce i další křesťany žít v míru.

V dalších pak letech, 1620, 21 a 22, byli posíláni další dělníci boží na tuto krásnou vinici Páně, ježto se počala rozšiřovat napříč celým Královstvím. Mezi nimi i Otec Emanuel Porgez tam přišel, a nebudu jmenovat další, abych nebyl rozvláčný. Snad stačí, řeknu-li, že jich bylo vícero a všichni pracovali tak šťastně, že v krátkém čase dokázali založit několik misíí.

Z francouzského originálu přeložil Petr Komers

(faksimile vydaná nakl. Ủy ban đạoàn kết công giáo v Ho Chi Minově Městě v r. 1994)

---

6 Quy Nhon

Vesak – svátek narození Buddha Šákjamuniho

Vesak je svátkem ryze buddhistickým, a v některých ze zemí vyznávajících théravádový buddhismus (Barma, Thajsko) jde o vůbec nejvýznamnější svátek roku. Začíná v den květnového úplňku a připomíná se jím především narození historického Buddha, tedy Buddha Šákjamuniho, který stál v 6. století před naším letopočtem u vzniku duchovního směru zvaného buddhismus. Vzhledem k tomu, že jde o svátek spjatý s lunárním kalendářem, jeho oslavy připadají každý rok (podle našeho, tj. gregoriánského kalendáře) na jiný den, který se navíc může podle astrologických odchylek lišit v jednotlivých zemích. V roce 2009 by měl ve Vietnamu Vesak připadnout na 9. května. V některých místech je Vesak i uznaným státním svátkem (Korejská republika, ale též Hong Kong, Macao).

Název *Vesak* pochází z paliského označení *Vésákha*, jež má pro změnu původ v sanskrtském *Vaišákha* (jméno prvního měsíce indického lunárního kalendáře). Vlastní sanskrtský výraz pro svátek, *Vaišákhapúdzha*, se pak nezprostředkovaně odrazil např. v thajském označení *Visákha púčá*.

Je třeba říci, že v zemích hlásících se k théravádové větvi buddhismu – a také v Tibetu – zahrnují tyto oslavy nejen připomínku Buddhova narození, ale také jeho procitnutí (či osvícení) a jeho vstup do parinirvány (tj. jeho fyzický skon) – tedy tři nejdůležitějších událostí spojených s touto zakladatelskou osobností. V zemích Východní Asie, kde převládá mahájánový směr, je však Vesak pouze vzpomínkou na princův zrod.

Třebaže Vietnamci znají a občas používají i výraz *Vesak*, tradičně nazývají tento svátek *Lễ Phật Đản*, z čínského 佛誕 (pch. *Fó dàn*). Zejména v posledních letech se Vesaku ve Vietnamu věnuje zvýšená pozornost, o čemž svědčilo také uspořádání velkolepých třídních oslav v Hanoji v loňském roce, 14.-17. května 2008. Na tuto akci, patronovanou Organizací spojených národů a podpořenou vietnamskou vládou i nejvyššími stranickými činiteli, se sjeli buddhisté z 90 zemí světa. Setkání se konalo v moderní budově Národního konferenčního centra. Dokonce i Vietnamci v Čechách měli možnost sledovat přenos společných modliteb účastníků na VTV 4, vietnamském programu vysílaném pro krajany v zahraničí.

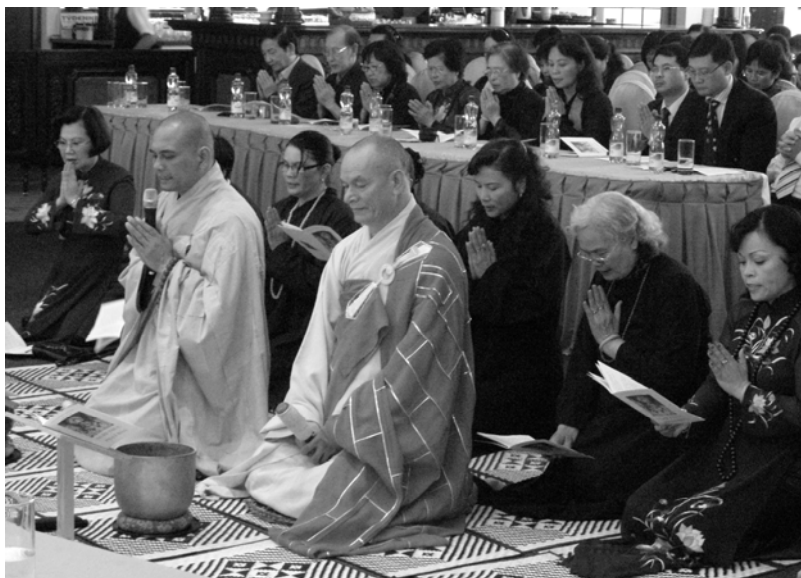
Vietnam ovšem nebyl první zemí, která takové oslavy pořádala. Na základě společného návrhu 34 zemí vyhlásilo OSN v prosinci 1999 Vesak za událost mající

tradiční vietnamské svátky SVÁTEK NAROZENÍ BUDDHY ŠÁKJAMUNIHO

význam v oblasti etiky, kultury, šíření myšlenky míru a tolerance, a zároveň podpořilo pořádání společných, mezinárodních každoročních oslav Vesaku počínaje rokem 2000, pokaždé v jiném místě světa.

Běžné oslavy Buddhova narození mají ovšem daleko do okázalých svátků, jakým je např. lunární Nový rok, vietnamský Tet. Jejich součástí jsou především výklady učení, úvahy o Buddhově životě, společné recitace sůter apod., tedy činnosti ryze rozjímavé až meditativní povahy. Jde hlavně o duchovní svátek, který má jednotlivce přitáhnout k věcem, jež každého přesahují, ale i připomenout mu možnost dosáhnout osvícení a vybídnout ho k tomu, aby svůj život tímto směrem vedl.

Vesak na pražské Sapě (26. května 2008)

Při poklidných obřadech obvykle věřící symbolicky polévají sošku novorozeného Siddharty vodou. Součástí oslav je i nezbytná vegetariánská strava. Při příležitosti Vesaku může dojít i ke gestům dobročinnosti: tak např. buddhistické sdružení českých Vietnamců při posledním výročí Buddhova narození podpořilo jednorázovým finančním příspěvkem 100 chudších studentů ve Vietnamu.

Dá se tedy říci, že Vesak je i příležitostí k demonstraci vzájemné solidarity buddhistů. To se projevilo také v roce 1963 (konkrétně 8. května), kdy buddhističtí věřící v Hue při Vesaku veřejně vystoupili proti tehdejšímu jihovietnamskému režimu diktátora Ngo Dinh Ziema. Hromadná manifestace skončila tragicky, když policie a vojsko zasáhlo proti nenásilnému protestu pomocí pušek a granátů: bylo zabito osm lidí.

Legenda o Buddhově narození

Historický Buddha, tedy Siddhárta Gautama (viet. *Tát-đạt-đa Cồ-đàm*), se narodil jako princ v urozené rodině patřící do kšatrijské kasty (tj. kasty bojovníků a knížat). Byl synem vládce Suddhódany (viet. *vua Tịnh Phạn*, ev. *Tịnh Phạn vương tử*) z klanu Šákjů. Odtud také pochází Siddhártovo přízvisko Šákjamuni (viet. *Thích-ca Mâu-ni*) – „mudrc z rodu Šákjů“. Podle legend předcházela Buddhově příchodu na

tradiční vietnamské svátky

svět neobvyklá znamení. Jeho matka Mája (viet. *hoàng hậu Ma-da*) měla sen, v němž se jejího pravého boku dotkl bílý slon s lotosovým květem v chobotu. Učení bráhmani vyložili tento sen jako znamení, že se narodí významná osobnost, která ovlivní běh světa. Určili mu jméno Siddhárta – „ten, jenž splnil svůj úkol“.

Vlastní narození se podle legendy odehrálo brzy poté, a to velmi nevšedním způsobem: syn vyšel matce přímo z boku, když se unavená opřela o větev stromu šálového. Ihned po vyskočení z Májina boku učinil chlapec zcela sám sedm kroků do všech čtyř světových stran a s jednou paží namířenou k zemi a druhou k nebi prohlásil, že on sám se právě zrodil coby „nejvznešenější na nebi i na zemi“ a že „zničí a vytrhá kořeny strastí, jež jsou způsobeny narozením a smrtí.“ Po každém kroku vyrostl údajně ze země květ lotosu. Siddhártova matka Mája (zvaná též Májádéví čili „božská Mája“) zemřela pouhých 7 dní po porodu. Chlapce pak vychovávala jeho teta z matčiny strany Mahápradžápatí.

Matka se z města Kapilavastu, kde panoval její muž, původně ubírala do domu svých rodičů (jižto žili ve městě Dévadáha), kde měla podle zvyku porodit. K porodu však došlo již cestou, v háji Lumbiní (viet. *Lâm-Tỳ-Ni*). Toto místo se dnes nachází na území Nepálu, v blízkosti indické hranice, a pro svůj dějinný a kulturní význam bylo v r. 1997 zapsáno do Seznamu světového kulturního dědictví UNESCO. Místo Buddhova narození se podařilo archeologům zpětně určit díky sloupu, který dal na onom místě vztyčit legendární král Ašóka ve 3. století př. n. l., když lokalitu osobně navštívil. Na sloupu, dnes rozlomeném vejpůl (údajně úderem blesku), se dal rozluštit dosud čitelný nápis: *Zde se narodil Buddha, světec z rodu Šákjů*. O tomto sloupu se zmiňuje ještě čínský buddhistický mnich Süan-cang, jenž Lumbiní navštívil v 7. století. V pozdějších dobách byl sloup zasypán a znovu objeven až v r. 1896. I kdyby tedy nešlo o přesné místo, je zjevné, že nějakých 100-200 let po Buddhově smrti bylo Lumbiní za jeho rodiště považováno, a minimálně dalších 1000 let tato lokalita sloužila coby významné poutní místo.

V posledním desetiletí se Buddhovo rodiště opět dostává do popředí zájmu buddhistických poutníků a Nepál se snaží o to, aby Lumbiní přitáhlo nejen vyznavače buddhistické nauky, ale i turisty. Ve vsi už řada zemí (Barma, Thajsko, Korea, Čína...) postavila své kláštery či alespoň svatyně. Komplex té vietnamské, kde působí vietnamský mnich, zahrnuje i kopii hanojské Pagody na jednom sloupu. Existují údajně plány na postavení vůbec největší sochy stojícího Buddhy na světě právě v Lumbiní. Na místě se však kromě těchto novodobých staveb nachází i řada historických památek, mj. i nádrž, v níž se prý Mája těsně před porodem koupala.

S přesným datem Siddhártova narození, stejně jako s datem jeho skonu, si jsou dokonce i odborníci stále méně jisti. Tradičně se uvádí, že se narodil 563 či 566 př. n. l. Přesná data ovšem nejsou známa a jsou dodnes předmětem dohad i v odborných buddhistických kruzích.

Vietnamské uctívání malého Buddha

Narození Buddha je pro Vietnamce předmětem zvláštního kultu, který v jiných buddhistických zemích nemá obdoby. Zpodobení malého, právě narozeného chlapečka Šákjamuniho nalezneme přinejmenším v severní části země téměř v každé větší buddhistické svatyni. Jeho soška bývá obvykle v popředí hlavního oltáře, před ostatními uctívanými postavami vietnamského mahájánového buddhismu.

Buddha-chlapec stojí uprostřed přední části oltáře a má nakročeno, jako by právě činil oněch pověstných sedm kroků po svém narození. Jednu ruku má zvednutou vzhůru, se vztyčeným ukazovákem, který ukazuje k nebi. Druhá je pak natažená směrem dolů a její ukazovák míří pro změnu k zemi. (Vietnamská buddhistická ikonografie není příliš ortodoxní, takže nalezneme různé varianty: někdy Buddha ukazuje nahoru levou, jindy pravou rukou atd.) Stojí na

‘podstavci’ ve tvaru lotosu. Tento výjev bývá zván jako *Novorozený Šákjamuni* (viet. *Thích-ca sơ sinh*).

Kolem jeho postavy (většinou ze dřeva) bývá často celý baldachýn z vzájemně propletených hadů, kteří na něj podle tradice chrlí vodu, v níž byl takto prvně omyt. Hadů je devět, a celý sochařský výjev bývá proto obvykle znám jako *Šákjamuni s devíti draky* (viet. *Thích-ca cửu long*). Nejčastěji bývá soška i se svými ochránci-hady vyřezaná ze dřeva, a zejména hadí baldachýn může být někdy složitým a leckdy i mistrovsky provedeným kouskem. Baldachýn bývá někdy

tradiční vietnamské svátky

obohacen o další motivy: mraky, postavy hudebníků, osmi nezdolných ochránců (*vadžrapáni*), bódhisattvů apod.

Vietnamští věřící kladou obětiny právě na přední část oltáře, vedle či přímo k nohám malého prince. Jako by dětský Šákjamuni už svým umístěním symbolisoval počátek buddhismu, jednoho ze čtyř nevlivnějších duchovních směrů na světě. Ne náhodou se další postavy oltářního panteonu zvedají za ním stále výše, až ke třem totožným Buddhům, v jejichž postavách jako by splynula minulost, přítomnost i budoucnost v jediné nadčasové poselství.

Petr Komers

Hlavní prameny:

Holba, Jiří: *Legendární životopisy Gautamy Buddha*. Ve: *Džátaky*. DharmaGaia, Praha 2007

Lesný, Vincenc: *Buddhismus*. Votobia, Olomouc 1996

Lexikon východní moudrosti. Votobia, Olomouc 1996

Đạo Uyển: *Từ điển Phật học*. NXB Tôn giáo, Hà Nội 2006

Sacred buddhist places in India and Nepal – in the footsteps of the Buddha. NXB Văn hoá thông tin, TPHCM 2008

<http://buddhismtoday.com>

<http://vi.wikipedia.org/wiki>

<http://www.iencyklopedie.cz/buddha/>